

Section -A

Q.1: Select and write the most appropriate answer from the given alternative for each. (10 M)

- 1) The slope of normal to the curve $y = x^2 + 2x^3 + 2$ at (0,4) is ,
 (a) 2 (b) -2 (c) $\frac{1}{2}$ (d) $-\frac{1}{2}$
- 2) The negation of $(p \rightarrow q) \wedge r$ is
 (a) $(p \wedge q) \vee r$ (b) $(p \wedge q) \vee \sim r$ (c) $(p \wedge \sim q) \vee \sim r$ (d) $(\sim p \wedge q) \vee \sim r$
- 3) $A = \begin{bmatrix} 2 & -5 \\ 3 & -1 \end{bmatrix}$ and $A(adjA) = kI$, then the value of 'k' is
 (a) -13 (b) 13 (c) -10 (d) 10
- 4) If $\sec\left(\frac{x+y}{x-y}\right) = a^2$, then $\frac{dy}{dx}$ is ,
 (a) x (b) y (c) $\frac{y}{x}$ (d) 0
- 5) Function $f(x) = x^2 - 3x + 4$ has minimum value at $x = \dots$
 (a) $-\frac{3}{2}$ (b) 1 (c) 0 (d) $\frac{3}{2}$

Q.2: Answer the following questions (4 marks)

- 1) Write the dual of $p \wedge \sim p \equiv F$
- 2) Draw a rough graph and shade the feasible region for $x + y \geq 2, 2x + y \leq 8, x \geq 0, y \geq 0$
- 3) If $y = \log(\sec x + \tan x)$, find dy/dx
- 4) Differentiate $\cos^{-1}[\sin 4x]$ w.r.t x.

Section-B

Attempt any eight of the following questions. (16 marks)

- Q.3. Construct the switching circuit for the statement , $[(p \wedge q) \vee (\sim p)] \vee (p \wedge \sim q)$
- Q.4. Write the truth value of the following statements,
 (a) $\sqrt{5}$ is an irrational number but $3 + \sqrt{5}$ is rational.
 (b) $\exists n \in N$ such that $n + 5 > 10$.
- Q.5. If $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{bmatrix}$ and $AX = I$, then find X by using elementary transformation.
- Q.6. If $A = \begin{bmatrix} 3 & 1 \\ -1 & 2 \end{bmatrix}$, then find $A \cdot Adj(A)$
- Q.7. If $e^x + e^y = e^{x+y}$, then show that $\frac{dy}{dx} = -e^{y-x}$
- Q.8. Find the derivative of the function $y = \sqrt[3]{x+4}$ using the derivative of inverse function.
- Q.9. Find the approximate value of $\tan^{-1}(0.999)$
- Q.10. Check whether the Roll's theorem applicable for the function $f(x) = (x - 1)(x - 2)(x - 3), x \in [1,3]$

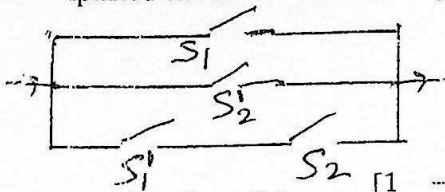
- Q.11. Test whether the function $f(x) = x + \frac{1}{x}$, $x \in R, x \neq 0$ is increasing or decreasing.
- Q.12. Draw a rough graph and shade the feasible region for $x + y \geq 2, 2x + y \leq 8, x \geq 0, y \geq 0$.
- Q.13. Write the negation of the following statements
 (a) All natural numbers are rational. (b) $\forall x \in N, 2x + 1$ is not odd.

Section-C

Attempt any four of the following.

(12 marks)

- Q.14. Without using truth table show that, $\sim(p \vee q) \vee (\sim p \wedge q) \equiv \sim p$
- Q.15. Construct the simplified circuit for the following circuit,

- Q.16. Find $(AB)^{-1}$ if $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 1 & -2 & -3 \end{bmatrix}, B = \begin{bmatrix} 1 & -1 \\ 1 & 2 \\ 1 & -2 \end{bmatrix}$

- Q.17. If $y = e^{\tan x} + (\log x)^{\tan x}$, then find $\frac{dy}{dx}$

- Q.18. A particle moves along the curve $6y = x^2 + 2$, find the points on the curve at which y-coordinate is changing 8 times as fast as the x-coordinates.

- Q.19. A diet of a sick person must contain at least 48 units of vitamin A and 64 units of vitamin B. Two foods F_1 and F_2 are available. Food F_1 costs Rs. 6 per unit and food F_2 costs Rs. 10 per unit. One unit of food F_1 contain 6 units of vitamin A and 7 units of vitamin B. One unit of food F_2 contains 8 units of vitamin A and 12 units of vitamin B. Formulate the problem as L.P.P to minimize the diet cost.

Section -D

Attempt any two of the following.

(8 marks)

- Q.20. Solve the following L.P.P.

Maximize $z = 150x + 250y$ subject to, $4x + y \leq 40, 3x + 2y \leq 60, x \geq 0, y \geq 0$

- Q.21. If $x = f(t), y = g(t)$ are differentiable functions of t , then prove that y is a

differentiable function of x and $\frac{dy}{dx} = \frac{\frac{dy}{dt}}{\frac{dx}{dt}}, \frac{dx}{dt} \neq 0$.

Hence find $\frac{dy}{dx}$ if $x = a \cos t, y = a \sin t$.

- Q.22. Solve the following equations by reduction method

$$x + y + z = 1, 2x - y + 7z = 7, 3x + y + 2z = ??$$

- Q.23. A rectangular sheet of paper has the area 24 sq.m. The margin at the top and bottom is 75 cm. and sides 50 cm each. What are the dimensions of paper if the area of the printed space is maximum.

- NOTE:** 1. All questions are compulsory.
2. Draw neat diagrams wherever necessary.
3. Figures to the right indicate full marks
4. Use of any type of calculator is not allowed
5. Due credit will be given for the programs with appropriate comments
6. Write both the sections in the same answer sheet

Q. 1. (A) Select the correct alternative and rewrite the following:

4

(a) Arranging every element in descending order in an array is called as _____

- (i) Traversing (ii) Inserting
(iii) Searching (iv) None of the above

(b) Ability to take more than one form is called _____

- (i) Inheritance (ii) Polymorphism (iii) Classes (iv) None of the above

(c) _____ is not a derived data type in C++

- (i) Class (ii) Array (iii) Function (iv) Pointer

(d) _____ tag is used to insert an image in HTML page.

- (i) <U> (ii) <A> (iii) (iv) None of these

Q1. (B) Answer any two of the following:

6

- a. Write a Binary Search algorithm with suitable examples
b. Explain the use of following tags in HTML.
i. <A> ii. <STRIKE> iii.
c. Explain Compile time Polymorphism.

Q. 2. (A) Answer any two of the following:

10

- a. What are the syntax rules for writing constructors?
b. Write a short note on Scope Resolution Operator.
c. Explain Multiple Inheritance with suitable examples.

Q.2.(B) Answer any one of the following:

5

- a. What are Linked Lists. Explain with Examples.
- b. What are Pointer Arrays ?

Q. 3. (A) Answer any two of the following:

10

- a. Write the algorithm for Deleting an Array.
- b. What is tag ? What are the attributes that can be used with tag?
- c. What are classes in C++ for file stream operation?

Q. 3. (B) Answer any one of the following:

5

- a. Write a note on Binary Trees. Explain root, child, siblings and leaf using examples.
- b. Explain Stack and Queues with suitable examples.

Q. 4. Answer any two of the following:

10

- a. Write a Program in C++ to print 15 Fibonacci numbers
- b. Write HTML Code for the following.

		No. of Books Purchased	
		F.Y.J.C	S.Y.J.C
Year	2004	1200	1300
	2005	1250	1400

- c. Write a program in C++ to read a set of 10 numbers from the keyboard and find the largest number in the given array

OR

Q. 4. Answer any two of the following:

10

- p. Write a Program in C++ to find Area of Circle using Class.
- q. Write a Program in C++ to check whether the number entered by the user is a Prime number or not.
- r. Write a Program in C++ to replace spaces with hyphen (-) in a string entered by the user.

Q. 3. (A) Answer any two of the following:

10

- a. Distinguish between Star and Mesh Topologies.
- b. Write a note on TCP/IP Protocol.
- c. Write a short note on Co-Axial Cable with suitable figure.

(B) Answer any one of the following:

5

- a. Explain the following instruction of 8085 Microprocessor with suitable examples of each.
 - a) STC
 - b) CMC
 - c) RAR
- b. What is the function of the following units in 8085 Microprocessor?
 - (i) Program Counter
 - (ii) Stack Pointer
 - (iii) General Purpose Register

Q. 4. Answer any two of the following:

10

- a. A block of data is stored in memory locations 8101H to 81FFH. Write an assembly language program to transfer the block in reverse order to memory locations 8200H and onwards.
- b. Write an assembly language program to exchange 8 bit number stored in memory location 4000H. Store new number at memory location 4001H.
- c. Write an assembly language program to subtract the number stored in memory location ABB8H from the number stored at memory location ABB7H. Store the positive result at location ABB9H.

OR

Q. 4. Answer any two of the following:

10

- p. Write an assembly language program to add two BCD numbers stored in locations 3500H and 3501H. Place the BCD result in location 3502H and onward with LSB first.
- q. Write an assembly language program to find how many times data DBH appears in a memory block D050H to D059H. Store the count in register C.
- r. Write an assembly language program to multiple to 1 byte numbers stored in memory location C030H and C031H. Store the result in the next consecutive memory locations.

RIZVI COLLEGE OF ARTS, SCIENCE AND COMMERCE

I TERMINAL EXAMINATION OCTOBER-2023

Sub: Information Technology

Class: SYJC (IT)

Marks: 50

Q.1) Fill in the blank

[10 M]

- 1) To make a numeric input box _____ is used .
- 2) _____ add a temporary lable as value to the text field.
- 3) In SEO search engine recommends _____ technique as part of good design.
- 4) Onfocus is an event _____ in javascript.
- 5) In SEO _____ is a very important tool for web designing.
- 6) _____ scripting resides on the client computer and run on the client machine .
- 7) _____ statement in javascript is used to terminate loop.
- 8) The _____ Object is parent of all other objects.
- 9) _____ keyword is used for declaring variable in javascript.
- 10) The _____ client side scripting supports validation better.

Q.2) State true or false

[10 M]

- 1) The clickable area on an image is called as hotspot.
- 2) <embed> tag is used to add sound file in a web page.
- 3) In internal css style is used as an attribute.
- 4) MP3 is an audio file format.
- 5) Javascript is serverside scripting language .
- 6) <frameset> divides the screen into number of sections.
- 7) Grouping selector where all the elements follow same style.
- 8) For class selector # sign preceded by name.
- 9) To restrict the user entering data in a textbox input restrictions are used.
- 10) universal selector act as wild chard character selects all the elements on web page.

Q.3) Select the single correct answer

[10 M]

- 1) _____ tag is used to display page in frame.
a) <frame> b) <frameset> c) <no frame> d) <iframe>
- 2) _____ property specifies the location related to the other object.
a) Absolute b) Relative c) position d) none

02/11/23

Note:

- i) All questions are compulsory.
- ii) Figures to the right indicate full marks.
- iii) Draw neat diagram wherever necessary.
- iv) Use of Log table is allowed. Calculator not permitted.

Q.1 A Select the correct alternative and rewrite the following sub questions. [04]

- i) The average DC output voltage of half wave rectifier is _____
 - a) V_m/π
 - b) $2V_m/\pi$
 - c) $4V_m/\pi$
 - d) None of these.
- ii) Time base generator produce _____ Waveform.
 - a) Triangular
 - b) Rectangular
 - c) Sawtooth
 - d) None of these.
- iii) in Pi filter following passive components are used _____
 - a) Resistor, Inductor
 - b) inductor, Capacitor
 - c) capacitor, Resistor
 - d) Resistor, Transformer
- iv) In OPAMP Buffer input resistor value is _____ ohms.
 - a) 0
 - b) infinite
 - c) 10 K
 - d) 100K

B. Attempt any Two of the following. [06]

- i) Draw basic Time base circuit and explain its working.
- ii) Draw variable regulator circuit using IC LM317 and design the regulator for output 30 Volts, if $R_1 = 2K \text{ Ohm}$
- iii) with the help of diagrams, Explain working of a Bridge Rectifier circuit.

Q-2. Attempt any two of the following. [10]

- i) Draw a block diagram of OPAMP and explain the function of each block.
- ii) Explain with the help of diagram the working of Transistorised voltage regulator.
- iii) Draw the circuit diagram of Inverting amplifier and derive the expression for voltage gain.

Q.3 Attempt any Two of the following. [10]

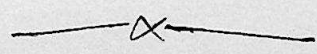
- i) Draw a neat diagram of CRT and state its various electrodes.
- ii) Draw circuit diagram of Integrator using OPAMP. Derive the expression for output voltage.
- iii) Explain working of Capacitor filter. Draw diagram.

Q.4. Attempt any Two of the following. [10]

- i) State ideal characteristics of OPAMP.
- ii) Explain working of Switch Mode Power Supply. Draw Diagram
- iii) Define C.M.R.R., Slew Rate, Input offset current.

Q.5) Attempt any Two of the following [10]

- i) Draw the circuit diagram of Buffer. Write its Use.
- ii) Draw front panel control of CRO. Write any 6 Knobs.
- iii) Draw circuit diagrams of OPAMP Adder and Subtractor

STD XII ELECTRONICS P2 Terminal Exam- Nov 23. Marks 50 2:00 HRS.

Note:

- i] All questions are compulsory.
- ii] Figures to the right indicate full marks.
- iii] Draw neat diagram, wherever necessary.
- iv] Use of Log table is allowed. Calculator not permitted.

Q.1 A Select the correct alternative and rewrite the following sub questions. [04]

- i) Radix of Hexadecimal number system is : _____
 - a) 1
 - b) 2
 - c) 4
 - d) 16
- ii) 16:1 MUX can be designed with _____ select lines
 - a) 4
 - b) 5
 - c) 16
 - d) 32
- iii) In 2 inputs XOR Gate if any one input HIGH, then output is equal to _____
 - a) other input
 - b) Complement of other input.
 - c) 0
 - d) None of these
- iv) When an odd decimal number is converted into binary number, LSB will be _____.
 - a) 0
 - b) 1
 - c) 2
 - d) 3

B. Attempt any ONE of the following. [06]

- i) Define Logic Gate. Draw Symbols of basic gates.
 - ii) Why NAND Gates and NOR Gates are called universal gates. Explain it
- iii) Define XOR Gate. Explain its one application.*

Q.2. Attempt any TWO of the following. [10]

- i) What is Radix? Convert any TWO from the following:
 - a] (11001.101) binary = (?) decimal
 - b] (2AF.C)16 = (?)2
 - c] 101011.1011 Binary to Decimal
 - d] FAD Hexadecimal to Decimal

ii) Write Truth Tables of any 6 logic gates.

iii) Compare Half adder with Full adder.

Q.3 Attempt any Two of the following- [10]

i) Which type of MUX will be required to implement $F(A,B,C,D) = (0,3,6,9,11,13,15)$. Draw diagram.

ii) Write a note on EBCDIC and ASCII Code.

iii) Write the difference between Binary number system and BCD.

Q.4. Attempt any Two of the following. [10]

i) Explain Decimal to BCD encoder with the help of circuit diagram

ii) Explain with the neat diagram the working of BCD to Decimal decoder

iii) Explain working of 4 bit controlled inverter using X-OR. Draw diagram. Write TT.

Q.5) Attempt any Two of the following [10]

i) Explain full adder using only two logic gates ICs. Draw diagram.

ii) Explain working of 4 bit adder/subtractor with the help of circuit diagram.-

iii) What is 1's complement of a binary number? Explain it with suitable example

E P T V

S.Y.J.C (H.S.V.C) TERMINAL EXAM Oct - 2023
Subject : ET Paper (I) Applied and Industrial electronics (EA)

Marks : 50, Time : 1.5 hrs

Q.1) A. Select the correct alternative and rewrite the sentence. (5M)

1. The Open loop gain of an ideal OP AMP is _____ (infinite/zero)
2. A non inverting amplifier uses _____ feedback. (negative/positive)
3. An _____ multivibrator is an oscillator. (astable/monostable)
4. Photodiodes are always used in _____ bias. (reverse/forward)
5. The Speed of the motor is directly propotional to _____. (armature voltage/back emf)

Q.1) B. Match the column and write the correct answer (5M)

A	B
1. Back emf	1. Light transducer
2. LDR	2. OP AMP IC
3. IC 555	3. Photo voltaic effect
4. IC 741	4. 8 pin IC
5. Solar cell	5. Produced in armature of DC motor

Q.1) C. State whether the following statements are true or false. (5M)

1. An Electric motor converts mechanical energy to electrical energy.
2. An OPAMP can be used as schmitt trigger
3. The LDR makes use of pho junction effect
4. A Stepper motor is used in computer peripheral.
5. An Offset adjustment is necessary in IC 741.

Q. 2) Answer in one sentence. (1M each) (5M)

1. What is a Torque?
2. What is photoelectric effect?
3. Give the symbol of a photo diode.
4. On what principle does the FOC works?
5. Define open loop gain of an OPAMP.

Q. 3) Answer any 3 questions from the following. (4 M each) (12M)

1. State any 4 ideal characteristics of OP AMP.
2. With a neat labelled diagram explain the working of inverting amplifier using OP AMP.
3. Write a short note on FOC.
4. Explain back E.M.F in a DC motor.

Q. 4) Answer any 3 questions from the following. (4 M each)

(12 M)

1. Explain the necessity for the speed control of motors.
2. Draw a neat labelled diagram of a monostable circuit using IC 555.
3. Draw the labelled pin connection of IC 555.
4. What are the advantages of optic cable over the conventional cable.

Q. 5) Answer any 2 questions from the following. (3 M each)

(6 M)

1. Explain the concept of virtual ground in OPAMP.
2. Write a short note on LDR
3. What are the advantages of digital timers.

S.Y.J.C (H.S.V.C) PRELIM EXAM - OCT 2023
SUBJECT : ET (III) COMPUTER HARDWARE & NETWORKING (EC)
Marks : 50, Time : 2 hrs

Q.1) A. Select the correct alternative and rewrite the sentence. (5M)

1. There are _____ flags in 8085. (5/8)
2. LXIH, address is _____ byte instruction.(3/1)
3. The cell phone or mobile phone uses _____ transmission technology.
(radio/microwave)
4. Address bus is _____ (unidirectional/omnidirectional)
5. _____ printer is a high quality, high speed printers. (laser/ dot matrix)

Q.1) B. Match the column and write the correct answer. (5M)

A	B
1. Hard disk	1. Highest sensitivity to EMI
2. UTP	2. 16 bit microprocessor
3. Flag	3. Computer
4. 80286	4. Secondary device
5. CPU	5. 8085

Q.1) C. State the following statements are true or false. (5M)

1. Laptops are cheaper than desktops.
2. The process of modulation and demodulation is done by HUB.
3. HL is an invalid register pair in 8085 microprocessor.
4. Attenuation is the measure of how much a signal weakens as it travels through a median.
5. A standard keyboard has 101 keys.

Q. 2) Answer in one sentence. (1 M each) (5M)

1. If a network is to be extended beyond predefined cable limit, what is used?
2. Give the full form of EPROM?
3. What is LAN?
4. How much voltage is used by 8085 to work?
5. Give the full form of DAA.

Q. 3) Answer any 3 questions of the following. (4 M each) (12M)

1. What is an interrupt? Explain in detail?
2. What is a microprocessor? List its function.

3. With a neat diagram explain the construction of a co-axial cable?
4. Compare UTP and STP?

Q. 4) Answer any 3 questions of the following. (4 M each)

(12 M)

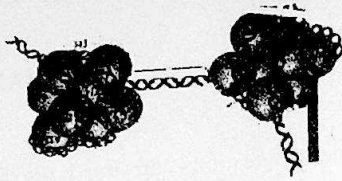
1. Write a short note on Ring topology
2. With a neat block diagram explain the working of digital computer.
3. Why is lap top preferred over desk top.
4. Draw the pin diagram of IC 8085.

Q. 5) Answer any 2 questions of the following. (3 M each)

(6 M)

1. Write a note on WAN.
2. Compare primary memory and secondary memory of a computer.
3. Give the functions of as Accumulator in 8085.

vii) Label the part in given diagram of Nucleosome.

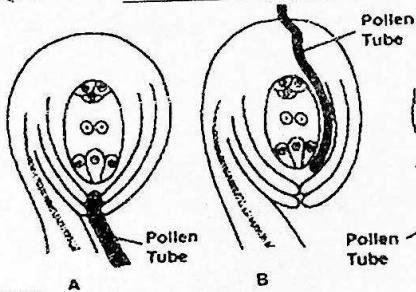

SECTION - B

(16 marks)

Attempt any eight of the following.

- Q3. Distinguish between X and Y chromosomes with reference to-
 a. Length of non-homologous regions b. type as per position of centromere
- Q4. Differentiate between osmosis and diffusion.
- Q5. Write the functions of CSF .
- Q6. Sketch and label conducting system of heart showing
 a. Bundle of His b. Purkinje's Fibre c. SA Node
- Q7. Following are the types of entry of pollen tube into ovule. Identify type A and B.

- Q8. Distinguish between Heterochromatin and Euchromatin with reference to staining property and activity.
- Q9. Write the name of IV, V, VI and VII cranial nerves.
- Q10. Mention the requirements before selecting a vector for r-DNA technology.
- Q11. What is biofortification? Give two examples of bio-fortified food.
- Q12. Person is suffering from trisomy 21. Mention any two distinct facial feature visible in the person.
- Q13. Explain tissue culture.

SECTION – C

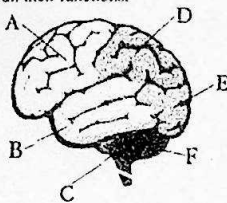
Answer the following. (Any 4)

(12 marks)

Q14. Explain co-dominance with the help of example.

Q15. Label the parts a,b,c,d,e,f and give their functions.

Label the various parts of the diagram and recall their functions.

Q16. Give an account on types of pollination and name the various agencies of pollination.

Q17. Explain the experiment performed on mice to prove the DNA as the genetic material.

Q18. Write a detailed note on types of leucocytes.

Q19. Name the pathways for water uptake by the root.

SECTION – D

Answer the following. (Any 2)

(8 marks)

Q20. List the theories for ascent of sap and explain one in detail

Q21. Explain the structure of T.S of anther with the help of diagram.

Q22. Explain the mechanism of Hemophilia with the help of two examples (marriages).

Q23. A. What is cardiac output? What does P,QRS and T curves in an ECG stands for?

B. Describe the various disorders related to Thyroid gland.

Rizvi College of Arts, Science and Commerce

First Terminal 2023-24

Time : 2 Hours

Subject – Physics

Max. Marks : 50

General Instructions :

1. Section A : Q. No. 1 contains seven multiple choice type questions carrying one mark each. Q. No. 2 contains seven very short answer type questions carrying one mark each.
2. Section B : Q. No. 3 to 13 contain eleven short answer type questions carrying two marks each. (Attempt any eight)
3. Section C : Q. No. 14 to 19 contain six short answer type questions carrying three marks each. (Attempt any ~~three~~ ^{two})
4. Section D : Q. No. 20 to 23 contain four long answer type questions carrying four marks each. (Attempt any two)
5. Use of logarithmic tables is allowed. Use of a calculator is not allowed.
6. Figures to the right indicate full marks.
7. For each multiple choice type question, it is mandatory to write the correct answer along with its alphabet, e.g. (a)...../(b)/(c)/(d) No mark(s) shall be given if only the correct answer or the alphabet of the correct answer is written. Only the first attempt will be considered for evaluations.

SECTION – A

Q.1 Select and write the correct answer for the following multiple choice type (7) questions.

- 1) In a certain unit the radius of gyration of a uniform disk about its central and (1) transverse axis is $\sqrt{2.5}$. Its radius of gyration about a tangent in its plane (in the same unit) must be.
a) $\sqrt{5}$ b) 2.5 c) $2\sqrt{2.5}$ d) $\sqrt{12.5}$
- 2) Difference in tension at highest and lowest positions in a vertical circular (1) motion is
a) 2 mg b) 6 mg c) 3 mg d) 4 mg
- 3) λ_{\max} for a radiation where surface temperature is 6000K is _____ (1)
(given $h = 3 \times 10^{-34} \text{ J s}$)
a) $0.5 \times 10^{-6} \text{ A}^\circ$ b) $5 \times 10^{-6} \text{ A}^\circ$ c) $4 \times 10^{-6} \text{ A}^\circ$ d) $5.1 \times 10^{-6} \text{ A}^\circ$
- 4) Ratio of C_p and C_v for a diatomic gas is given by (1)
a) $\frac{5}{3}$ b) $\frac{7}{5}$ c) $\frac{9}{7}$ d) $\frac{3}{2}$
- 5) Mathematical statement of first law of thermodynamics is given by _____ (1)
a) $\Delta U = -W$ b) $\Delta U = Q - W$ c) $\Delta U = W$ d) $\Delta U = Q$

- 6) An ideal voltmeter should have _____ resistance. (1)
 a) small b) large c) zero d) infinite
- 7) Radius of 2nd orbit of an electron in hydrogen atom is calculated as (1)
 a) 0.212 nm b) 0.314 nm c) 0.477 nm d) 0.514 nm

Q.2 Answer the following questions. (7)

- 1) What is the time period of oscillations of a bar magnet if its angular velocity is 16π rad/s ? (1)
- 2) How much is the binding energy of hydrogen nucleus having single proton ? (1)
- 3) Four resistances 10Ω , 10Ω , 10Ω and 15Ω form a wheatstone's network. What shunt is required across 15Ω resistor to balance the bridge ? (1)
- 4) What is the phase difference between velocity and acceleration for a particle performing SHM ? (1)
- 5) A body of mass 1 Kg is performing linear SHM. Its displacement is given by the equation $x = 6 \sin(100t + \pi/4)$.
 What is its maximum kinetic energy ? (1)
- 6) Write the Mayer's relation between specific heats of gas. (1)
- 7) What is the value of the velocity of a body performing vertical circular motion at lowest point ? (1)

SECTION - B

Attempt any eight of the following questions :- (16)

- Q.3 What is centripetal force ? Write its unit. (2)
- Q.4 A fan is rotating at 90 rpm. It is then switched off. It stops after 21 revolutions. Calculate the time taken by it to stop assuming that the frictional torque is constant. (2)
- Q.5 Define 1) Free path, 2) Mean free path. (2)
- Q.6 Write ideal gas equation for a mass of 7 g of nitrogen gas ($M = 28$ for nitrogen) (2)
- Q.7 An automobile engine develops 62.84 KW while rotating at a speed of 1200 rpm. What torque does it deliver ? (2)
- Q.8 Derive differential equation of linear SHM. (2)
- Q.9 A body of mass 1 Kg is made to oscillate on a spring of force constant 16 N/m. Calculate a) angular velocity, b) frequency of vibration. (2)
- Q.10 State Kirchhoff's laws in electricity. (2)
- Q.11 Distinguish between potentiometer and voltmeter. (2)
- Q.12 Show that orbital magnetic dipole moment of a revolving electron is $\frac{eVr}{2}$ (2)
- Q.13 Derive an expression for the radius of nth Bohr orbit of the electron in hydrogen atom. (2)

SECTION - C

Attempt any four of the following questions :- (12)

- Q.14 State postulates of Bohr's atom model. (3)
- Q.15 Determine the shortest wavelengths of Balmer and Paschen series. Given the limit for Lyman series is 912 \AA . (3)
- Q.16 Obtain an expression for torque acting on a body rotating with uniform angular acceleration. (3)
- Q.17 A uniform solid sphere has radius of 0.2 m and density $8 \times 10^3 \text{ kg m}^{-3}$. Find the moment of inertia about the tangent to its surface ($\pi = 3.142$) (3)
- Q.18 What is perfectly black body? Explain Ferry's black body. (3)
- Q.19 A body cool from 80°C to 70°C in 5 minutes and to 62°C in the next 5 minutes. Calculate the temperature of the surroundings. (3)

SECTION - D

Attempt any two of the following questions :- (8)

- Q.20 a) How will you convert a moving coil galvanometer into an ammeter? (2)
 b) In a potentiometer the balancing length of the wire is found to be 2.5 m for a cell of e.m.f. 1.5 V. Find the balancing length of the wire for another cell of e.m.f. 1.2 V on the same potentiometer. (2)
- Q.21 a) State the law of conservation of angular momentum. Explain with a suitable example? (2)
 b) A stone of mass 5 Kg, tied to one end of a rope of length 0.8 m, is whirled in a vertical circle. Find the minimum velocity at the highest point (2)
- Q.22 a) Define epoch of SHM. State the factors on which the total energy of a particle performing SHM depend. (2)
 b) A simple pendulum of length 1 m and mass 10 g oscillates freely with amplitude 2 cm. Find its potential energy at the extreme position $g = 9.8 \text{ m/s}^2$. (2)
- Q.23 a) What are mechanical equilibrium and a thermal equilibrium? (2)
 b) An electron is orbiting in the 5th Bohr orbit. Calculate ionisation energy for this atom, if ground state energy is -13.6 eV . (2)

RIZVI COLLEGE OF ARTS SCIENCE AND COMMERCE

TERMINAL EXAM OCTOBER – 2023

SUBJECT : CHEMISTRY

MAX. MARKS :50

TIME:2Hrs.

DATE : 04/11/2023

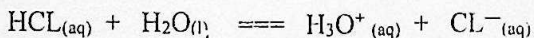
SECTION = A

Q:1) Choose the correct alternatives from the following, (7M)

- (i) Solubility of salt decreases with increase in temperature.
a) KNO_3 b) NaNO_3 c) Na_2SO_4 d) NH_4NO_3
- (ii) For PH greater than 7, the hydronium ion concentration would be
a) 10^{-7} M b) less than 10^{-7} M c) greater than 10^{-7} M d) greater/equal to 10^{-7} M
- (iii) The IUPAC name of the compound $\text{Na}_3[\text{Co}(\text{NO}_2)_6]$ is
a) Trisodium hexanitrocobaltate(III) b) Sodium hexanitrocobalt (III)
c) Sodiumhexanitrocobaltate (III) d) Trisodium hexanitrocobalt (III)
- (iv) The major product of the reaction is $\text{CH}_3-\text{CH}=\text{CH}_2 \xrightarrow{\text{HI / peroxide}}$?
a) $\text{I}-\text{CH}_2-\text{CH}=\text{CH}_2$ b) $\text{CH}_3-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{I}$ c) $\text{CH}_3-\underset{\text{I}}{\text{CH}}-\text{CH}_3$ d) none of these
- (v) Propanenitrile may be prepared by heating,
a) Propanol with KCN b) Ethanol with KCN
c) Ethyl chloride with KCN d) n-propyl chloride with KCN.
- (vi) The compound capable of hydrogen bonding with water, is
a) $\text{CH}_3-\text{CH}_2-\text{O}-\text{CH}_3$ b) $\text{CH}_3-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{CH}_3$ c) phenol d) $\text{CH}_3-\text{CH}_2-\underset{\text{OH}}{\text{C}}\text{H}_2$
- (vii) Ether react with cold and concentrated H_2SO_4 to form
a) Alkene b) Alkoxide c) Oxonium salt d) Alcohol.

Q:2) Answer the following in one word or sentence, (7M)

- (i) Write the structure of optically active alcohol having molecular formula $\text{C}_4\text{H}_{10}\text{O}$
- (ii) Write chemical equation, when anisole is heated with concentrated HI
- (iii) Write unit for Henry's constant
- (iv) The pH of a buffer solution is 6.06 . Calculate its H^+ ion concentration.
- (v) Write formula for tetraammineplatinum(II) Chloride.
- (vi) If the oxidation state of cobalt ion in the complex is +3, then the complex $[\text{CoF}_6]^{?}$
- (vii) Identify the pair of conjugate acid-base pair from the reaction,

SECTION = B (Attempt any eight of the following) (16M)

- Q:3) What are bidented ligand? Give one example.
- Q:4) What is effective atomic no. (EAN) ? Calculate the EAN of 'Co' in $[\text{Co}(\text{NH}_3)_6]^{+3}$.
- Q:5) Derive the relationship between PH and POH .
- Q:6) Define a) Hypotonic solution . b) Osmotic pressure.
- Q:7) Derive Ostwald's dilution law expression for CH_3COOH .
- Q:8) Define ebullioscopic constant and write its unit.
- Q:9) How is phenol prepared from Cumene ?
- Q:10) Define enantiomers. Write structure of 'd' and 'l' isomers of 2- Chlorobutane.
- Q:11) How is the following compound prepared ?
- i) Ethyl bromide from ethane . ii) Ethyl chloride from ethanol.
- Q:12) Write a note on Williamson's synthesis.
- Q:13) What is the action of, (a) Conc. HNO_3 on phenol? (b) $\text{CH}_3\text{—Cl}$ on Chlorobenzene.

SECTION = C (Attempt any Four of the following) (12M)

- Q:14) What is Grignard reagent ? How it is prepared ? What happens when methyl magnesium is reacted with methyl alcohol (give reaction of it).
- Q:15) Write a note on stability of the Co-ordination compounds.
- Q:16) Define elevation of boiling point. Derive equation for molar mass of solute from the boiling point elevation.
- Q:17) What is the action of, (i) Alc. KOH on ethyl bromide, (ii) Alc. AgCN on $\text{C}_2\text{H}_5\text{Br}$
(iii) Na - metal on ethyl bromide
- Q:18) What are ethers? How is phenol converted into salicylic acid ?
- Q:19) Calculate PH and POH of 0.01M HCL solution.

SECTION = D (Attempt any two of the following) (8M)

Q:20) Define buffer solution. Give one example of acidic buffer solution.

Write mathematical Henderson Hasselbalch equation for pH of acidic buffer solution.

Write any two application of buffer solution.

Q:21) What are ionization isomers?

On the basis of VBT, write the following answer for $[\text{CoF}_6]^{3-}$ complex ion.

- i) Oxidation state of Cobalt ion in the complex
- ii) Spin of the complex
- iii) Type of hybridization
- iv) Geometry of the complex
- v) Magnetic property of the complex

Q:22) State Raoult's law for solution of non-volatile solute.

2.602m solution of ethyl acetylate boils at 84.27°C , if the normal boiling point of

Ethyl acetate is 77.06°C , evaluate ' K_b ' for ethyl acetate.

Q:23) What happens when,

- i) Ethanol is heated at 573K in presence of 'Cu'
 - ii) Phenol is heated with Zn-dust.
 - iii) Ethyl chloride is heated with AgF.
 - iv) Aniline is reacted with HNO_2 at 273K
-

F C

First Terminal Examination

SUB: Foundation course

Time; ~~2:30~~ 2 hrs

CLASS: SYJC

MARKS: 60

Q.1. select the correct alternative and rewrite the statement (6)

1. Indian economy basically an economy.
(Agricultural , Trade, Business)
2.is identifiable.
(Objective,goal, employment)
3. Every person buys with certain.....
(Interest, leanerd, motive)
4. The first part of the project gives general information about the _____.
(Entrepreneur, Business, Raw material)
5. In SWOT analysis S stands for...
(Sale, service, strength)
6. Net work analysis is a technique of sequences and _____ of a project.
(staff, scheduling, sales)

B. match the pair. (4)

Group A.	Group B
a)SWOT	1982
b)DIC.	Land and building
c) mitcom.	Strength and weakness
d) Fixed capital.	District industries center

C. State wheather the statement is true or false. (4)

1. Labour is an important factor in any organisation.
2. The DIC were established in June 1978.
3. In decision making we require alternative resources.
4. Publicity means spreading false information about a certain activity.

Q.2. define and explain. (Any 4). (12)

- 1.wage employment
2. Consumer behaviour
- 3.entrepreneurial goal setting
- 4.Home based employment
5. Human resource

Q.3. Write short notes: (Any 4) (12)

- 1.SWOT analysis

2. SISI

3. buying motive

4. Publicity and advertisement

5. Characteristics of goal

Q.4. Answer in brief (any 4)

(12)

1. Explain the importance of trading business.

2. Explain the importance of consumer behaviour

3. what are the factors affecting consumer buying?

4. Explain Net work analysis.

5. Explain the procedure for selection of machinery for the project.

Q.5 Answer the following questions:

(12)

A) Explain the need of project appraisal. (6)

B) what is SWOT Analysis? Explain in detail. (5)

Or

A) What is working capital? Explain its types. (6)

B) Explain the qualities of a good entrepreneur.(6)

Terminal Exam 2023

Class:- SYJC

M.Marks:- 50

Subject:- English

Time:- 2 Hrs

Q.1 Read the extract and complete the activities given below:

12 M

It was more than an hour and I was still there searching for a suitable tree to climb and get secured. ‘

‘‘Turn back to the trail you left, ‘‘ my mind was telling me. But there were no signs of the trail. I had no other way to climb the hillock before me. There were more hillocks, and some more around the one I was standing. Near my feet were the dried-up droppings of Sloth Bear. ‘‘The Sloth Bears of Umbarzara must be out in open sniffing for food ‘ ‘. I cautioned myself. Thinking of averting all sorts of eventuality’ I made a move. I ran down the hillock that I climbed up at a frantic speed. The west was to my right-hand side now. The evening breeze flew through my wet curled hair. My stomach was aching , I kept walking in hope.

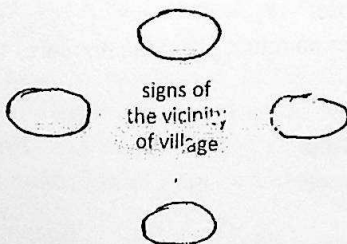
After around 50 steps I found a bright red soil trail. I found my silver lining on this trail. There were marks of bicycle wheel on this trail. That was a big consolation for me. ‘‘There must be a village nearby,’’ I reassured myself. More questions resurfaced, ‘How far is the village? And where? In which direction?’

I climbed one more hillock and tried to locate signs of human civilisation. My legs were trembling. As I reached the top of the hill, I jumped with joy. I heard the sounds of people talking in the loudspeaker. In a jiffy, I ran down the hill, towards the sound with full vigour. I stumbled and fell down. Saw droppings of Blue Bulls nearby. Struggled, stood up and decided which direction to move on. The signs of civilization were visible. The tiny sleepy village of Pitezari was visible through the green woods. The lantern of Rajiram Bhalavi's farm, the loudspeaker installed for Keshav Bhalavi's marriage, all were in clear sight. Turned left to spot the village lake and familiar hillock 'Suihudaki'. The dog barked to welcome me to the village.

The first thing I did was to take a bath. The shaking of limbs had lessened a bit. The stomach ache started again. Ate to the full and then slumped onto the cot. Lying awake looking at the star-studded sky. I spoke to myself, "There still exists a jungle where we can get lost, isn't this our good luck?"

A.1. Complete the given web:

2M

A.2. Write four sentences that show that the writer was frightened.

2M

A.3. Explain what is called 'silver lining of the trail' by the writer and why. 2M

A.4. Describe how you relax at the end of a tiring day. 2M

A.5. Do as directed 2M

(I) I found a bright red soil trail. (Rewrite beginning with 'A.....')

(II) I had no other way to climb the hillock before me. (Rewrite as an affirmative sentence.)

A.6. Choose the correct phrases/expressions from those given in the brackets and fill in the blanks: (time and again, to one's heart's content, frantic speed, in a jiffy) 2M

- i) All their educational problems were sorted out..... because of the funds given by a NGO.
- ii) Raj ran at a to catch the train.

B) Grammar (Non – textual)

B.1. Do as directed: 3M

- i) We can accept our life gracefully. (Rewrite using modal auxiliary showing compulsion)
- ii) As I entered the post office , the Post Master presented me with a telegram. (Begin the sentence with " No sooner ...)
- iii) It was thoroughly enjoyable. (Rewrite as an exclamatory sentence.)

B.2. Spot the error/s in the given sentence and rewrite the correct sentence. 1M

He is youngest boy in group.

C) Mind Mapping 3M

Develop a Mind Mapping using your own ideas and concepts to develop the topic

'Proper Time Management'.

- i) Using the title connect your thoughts
- ii) Use your own design for branching and general structure.
- iii) Try making 2-3 main and 2-3 subbranches.

Q. 2. (A) Read the extract and complete the activities given below: 10M

A foot and light-hearted I take to the open road,
Healthy, free, the world before me,
The long brown path before me leading wherever I choose.
Henceforth I ask not good fortune, Henceforth I whimper no more, postpone no more,
need nothing,
I myself am good-fortune,
Done with indoor complaints, libraries, querulous criticisms,
Strong and content I travel the open road.
The earth, that is sufficient,
I do not want the constellations any nearer,
I know they are very well where they are,

I know they suffice for those who belong to them. Still here I carry my old delicious burdens,
I carry them, men and women, I carry them with me wherever I go,
I swear it is impossible for me to get rid of them in return.

- A1. Pick out four lines to prove that the poet is prepared to enjoy every moment his Journey. (2)
- A2. Analyse the line – I asked not good fortune , I myself am good fortune. (2)
- A3. Explain the importance of long path/road in man's life. (2)
- A4. Identify and explain the figure of speech in the following line. (2)
- Still here I carry old delicious burdens. (2)
- A5. Write two to four lines of Free Verse on the topic "The road that leads to my college". (2)

B. Poetic Appreciation:

4M

Read the given extract and write an appreciation of the poem using the following points.

Is anybody happier because you passed his way?
Does anyone remember that you spoke to him today?
This day is almost over, and its toiling time is through;
Is there anyone to utter now a kindly word of you?
Did you give a cheerful greeting to the friend who came along?
Or a churlish sort of "Howdy" and then vanish in the throng?
Were you selfish pure and simple as you rushed along the way,
Or is someone mighty grateful for a deed you did today?
Can you say tonight, in parting with the days that's slipping fast,
That you helped a single brother of the many that you passed?
Is a single heart rejoicing over what you did or said;
Does a man whose hopes were fading now with courage look ahead?

Points:

- (i) Title of the poem, name of the poet.
- (ii) Theme
- (iii) Poetic devices, language
- (iv) Values
- (v) Your opinion about the poem.

Q.3.A. Complete the activities as per the instructions given below:

4M

(1) Draft a virtual Message:

You are Gopal, a receptionist, in the office of a company manufacturing garments. A sales manager Mr. Deshmukh visited and handed over the sales report to be submitted to the general manager who was busy attending a meeting .

Mr. Deshmukh: Hello! I am here to submit the available sales report to the General Manager.

Gopal: I am sorry but the General Manager is in the meeting. Can you leave a message for him along with the reports?

Mr. Deshmukh: Sorry, I have to leave immediately to collect the other reports. Please inform the General Manager, that I had to leave immediately and I will see him in the evening at 5:30 P. M. with other reports. Thank you.

As a receptionist draft a virtual message for the General Manager.

A.2. Interview Questions:

4M

Imagine, you have to conduct an interview of a teacher who recently received the Ideal Teacher Award from the State Government. With the help of the given points:-

Draft questions for an interview.

(Area of success, inspiration, strength, message)

A.3. Speech writing

4M

Write a short speech in about 100 - 150 words to be delivered in your college on 'Tree Conservation' on the occasion of 'The World Earth Day', with the help of the following points:

- * Air, water and noise pollution.
- * Depletion of natural resources.
- * Trees prevent soil erosion.
- * Live in harmony with nature.

Q.4.A. Choose the correct answer from the box given below which define the elements of a novel:

2M

Character, Theme, Style, Novella, Behaviour

- (1) The language and techniques used by the author for his narration ----
- (2) The central idea in the novel ----

B. Describe how Ricky Braithwaite manage to bring about a change in the behaviour of his students.

3M

com
ENG

Terminal Exam

Subject: English

SYJC

Max Marks: 50

Q.1 A. Read the given extract and complete the activities given below: [12 Marks]

I was quite happy getting into IIT, but my joy was short-lived. At Solapur, I had not seen any building which was more than three storeyed. Mumbai however was full of skyscrapers. At IIT, most of the students and professors used to converse in English whereas my English was very poor. I had my entire education in Marathi. My spoken English was quite pathetic. Not only did I have a very **weak vocabulary**, but, my pronunciation also was terrible and my construction of English sentences very awkward to say the least. Due to all this, I was feeling quite lonely and terrified in Mumbai in general and IIT in particular. I had developed an inferiority complex and wanted to run away from IIT and even Mumbai. One day, I was sitting at my mess table in the hostel sipping tea when a senior guy came and sat on the chair adjacent to me. He was a convent educated guy with fairly sophisticated English-at least spoken or colloquial English. He was a bit arrogant and wanted to pull my leg. He tried to engage in some conversation with me and started pointing out errors in just about every sentence or everything that I said. After about 5 minutes he walked away after insulting me.

I felt extremely humiliated and upset. As it is, I was feeling quite depressed and diffident and this incident was the last straw. I was almost broken. I felt out of place there and literally wanted to run away to Solapur that very moment. However, it was only my self-esteem which stopped me. Suddenly, a feeling of determination and strength came over me and gripped me.

A1. Choose and rewrite the two correct statements from the following: [2 Marks]

- (a) The writer had his entire education in English
- (b) ~~(b)~~ The writer wished to run away from IIT and even Mumbai.
- (c) The senior guy was co-operative and he encouraged the writer
- (d) The writer could overcome his feeling of depression with his own efforts

A2. The writer developed an inferiority complex during his stay in Mumbai. Enlist the causes: [2 Marks]

(a) _____

(b) _____

(c) _____

(d) _____

A3. Point out the qualities of the writer that you have come across while reading the extract: [2 Marks]

Negative qualities: I) _____ II) _____

Positive qualities: I) _____ II) _____

A4. Give any four suggestions to improve English communication skills. [2 Marks]

A5. Language study: [2 Marks]

(1) 'I was quite happy getting into IIT but my joy was short-lived'

(Choose the correct alternative showing Proper use of 'though').

- a) Though I was quite happy getting into IIT but my joy was short-lived
- b) I was quite happy getting into IIT though my joy is short-lived
- c) Though I was quite happy getting into IIT my joy was short-lived
- d) I was quite happy though getting into IIT my joy was short-lived

(2) 'I felt extremely humiliated and upset.' (Identify the correct exclamatory form of the above sentence)

- (a) What humiliated and upset I felt!
- (b) How humiliated and upset I felt!
- (c) How extremely humiliated do I feel !
- (d) What a humiliated and upset I felt !

A6. Match the following words in column "A" with their antonyms in Column "B" [2 Marks]

Column 'A'		Column 'B'	
a)	diffident	i	humble
b)	humiliated	ii	superiority
c)	arrogant	iii	confident
d)	inferiority	iv	exhilarated

Q.1 (B) Language Study (Non-Textual Grammar) [4 Marks]

B1 Do as directed: [3 Marks]

(i) Both the Partners have signed this agreement in haste. (Identify the Correct Passive Voice form of the above sentence from the alternatives given below)

- (a) This agreement had been signed in haste by both the partners.
- (b) This agreement has been signed in haste by both the partners.
- (c) This agreement have been signed in haste by both the partners.
- (d) This agreement was signed in haste by both the partners.

(ii) I asked my sister. "What can I do for you in this matter?"

(Identify the correct Indirect Speech form of the above sentence from the alternatives given below.) (a) I asked my sister what I could do for her in that matter.

- (b) He asked his sister what he could do for her in that matter
- (c) I asked my sister what he could do for her in this matter
- (d) He asked my sister what she could do for her in that matter.

(iii) As soon as he left the house, he met with an accident.

(Identify the correct 'No Sooner than' form of the above sentence from the alternatives given below.)

- (a) No sooner does he leave the house than he met with an accident.
- (b) No sooner had he left the house than he met with an accident.
- (c) No sooner did he leave the house than he met with an accident.
- (d) No sooner do he leave the house than he met with an accident.

B2. Spot the error in the given sentence and rewrite the correct sentence. [1 Mark]
 She has been worked in this office since 1996.

Q1. C. Mind Mapping: Develop a mind mapping frame /design using your ideas/thoughts/concepts to illustrate/develop on the topic: ' Best sources of Entertainment.' [3 Marks]

Q2.A. (Poetry & Appreciation)

[10 Marks]

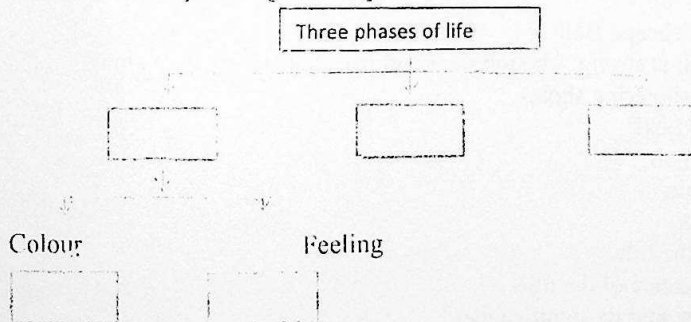
Read the extract and complete the activities given below:

Weavers, weaving at break of day,
 Why do you weave a garment so gay? ...
 Blue as the wing of a halcyon wild,
 We weave the robes of a newborn child.
 Weavers, weaving at fall of night.
 Why do you weave a garment so bright? ...
 Like the plumes of a peacock, purple and green.
 We weave the marriage-veils of a queen
 Weavers, weaving solemn and still,
 What do you weave in the moonlight chill ...
 White as a feather and white as a cloud,
 We weave a dead man's funeral shroud

A.1. Complete the 'table' given below with the help of the above extract: [2Marks]

Words/Phrases	Time of the day	Weaver's activity
.....	Early morning	Weaver's weave the robes for the newborn.
Moonlight	Weaver's weave for the funeral
Late in the evening

A.2. Complete the tree-diagram expressing the three phases of life and its details with reference to the poem: [2 Marks]

A.3. Personal Response: [2 Marks]

We come across many colours in life. These colours have different types of effects and influences on our lives. Write in your own words, how do colours affect us in different phases of our life.

A.4. Poetic Device:

Complete the table with reference to the first stanza in the above poem. [2 Marks]

Sr. No.	Rhyming words	Rhyming scheme
1
2

A.5. Creativity: [2 Marks]

Complete the last two lines of the following short poem by composing two lines of your own:

Life is full of ups and downs
There are joys as well as sorrows

.....
.....

2. (B) Appreciation: [4 Marks]

Write an appreciation of the poem, 'The Inchcape Rock'. Make use of the given points to write your appreciation.

So thick a haze o'erspreads the sky,
They cannot see the Sun on high;
The wind hath blown a gale all day,
At evening it hath died away.

On the deck the Rover takes his stand,
So dark it is they see no land.
Quoth Sir Ralph, 'It will be lighter soon.
For there is the dawn of the rising Moon.'
'Canst hear', said one, 'the breakers roar? For methinks we should be near the shore'.
'Now where we are I cannot tell,
But I wish I could hear the Inchcape Bell'.
They hear no sound, the swell is strong; Though the wind hath fallen they drift along,
Till the vessel strikes with a shivering shok,-
O Christ! It is the Inchcape Rock!
Sir Ralph the Rover tore his hair;
He curst himself in his despair;
The waves rush in every side,
The ship is sinking beneath the tide.

- About the poem, significance of the title
- Form of the poem, theme and its significance

- Poetic style, language features, poetic devices
- Inspirational message, values, morals reflected
- Your opinion and critical evaluation of the poem.

Q.3. Writing skills: [12 Marks]

1) Drafting a virtual message: [4 Marks]

Imagine, you are Mayank studying in 12th std. You are going to attend an International AIDS Awareness programme in New Delhi the next week. Draft a message in not more than 50 words to convey the same to your classmate. Give your own reasons to support your reason.

2) Interview Questions: [4 Marks]

Write set of 8-10 interview questions to be asked to a social worker. Take the help of the following points.

Childhood-education-service-difficulties-future plan-achievements-dream-message.

Name of the interviewee	
Area of success/Reputation	
Date/Venue/Time	
Duration of Interview	

3) Speech Writing: [4 Marks]

Write a short speech to be delivered in your college on "Tree conservation" on the occasion of "The World Earth Day", with the help of the following points.

- Air, water and noise pollution.
- Depletion of natural resources.
- Trees prevent soil erosion.
- Live in harmony with nature.

Q.4. (A) Complete the activities given below as per the instructions: [2 Marks]

Pick out the odd element from each line:

A) Joseph Conrad, Graham Greene, Daniel Defoe, Anthony Burgess.

B) Mystery, style, conflict, character.

C) The turn of the screw, Aphra Behn, RajMohan's wife, Jane Eyre.

D) Drama, Novel, Psychology, Poetry.

4. B). Explain in brief the theme of the extract from the novel 'To sir with Love'. [3 Marks]

कृतिपत्रिका के लिए सूचनाएं :-

- सूचना के अनुसार गद्य, पद्य और द्रुतवाचन की कृतियों में आवश्यकतानुसार आकृतियों में उत्तर लिखना अपेक्षित है।
- सभी आकृतियों के लिए पेन का ही उपयोग करें।
- आकृतियों में उत्तर पेन से ही लिखना आवश्यक है।
- व्याकरण विभाग तथा रचना विभाग में पूछी गई कृतियों के लिए आकृतियों की आवश्यकता नहीं है।

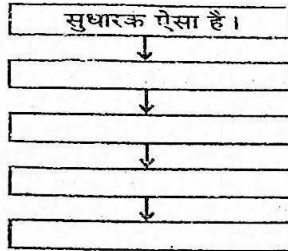
विभाग - १ गद्य (अंक - १४)

कृति - १) अ). परिच्छेद पढ़कर सूचना के अनुसार कृतियाँ कीजिए :- (०६)

पाप कापता है और अब उसे लगता है कि इस वेग में वह पिस जाएगा-बिखर जाएगा। तब पाप अपना ब्रह्मस्त्र तोलता है और तोलकर सत्य पर फेंकता है। यह ब्रह्मस्त्र है श्रद्धा -इन क्षणों में पाप का नारा होता है "सत्य की जय! सुधारक की जय!" अब वह सुधारक की करने लगता है चरणवंदना और उसके सत्य की महिमा का गान और बखान। सुधारक होता है करुणाशील और उसका सत्य सरल विश्वासी। वह पहले चौंकता है, फिर कोमल पड़ जाता है और तब उसका वेग बन जाता है शांत और वातावरण में खूब जाती है सुकुमारता पाप अभी तक सुधारक और सत्य के जो स्तोत्र पढ़ता जा रहा था, उनका करता है यूँ उपसंहार "सुधारक महान है, वह लोकोत्तर है, मानव नहीं, वह तो भगवान है, तीर्थकर है, अवतार है, पैगम्बर है, संत है। उसकी वाणी में जो सत्य है, वह स्वर्ग का अमृत है। वह हमारा वंदनीय है, स्मरणीय है, पर हम पृथ्वी के साधारण मनुष्यों के लिए वैसा बनना असंभव है, उस सत्य को जीवन में उतारना हमारा आदर्श है, पर आदर्श को कब, कहाँ, कौन पा सकता है?" और इसके बाद उसका नारा हो जाता है, "महाप्रभु सुधारक वंदनीय है, उसका सत्य महान है, वह लोकोत्तर है।"

(१) आकृति पूर्ण कीजिए :

(०२)

(२). निम्नलिखित शब्दों के लिए गद्यांश में आए हुए विलोम शब्द लिखिए। (०२)

- (१). पुण्य x _____
- (२). असत्य x _____
- (३). पराजय x _____
- (४). विष x _____

(३). 'समाज सुधारक समाज की बुराइयों को पूर्णतः समाप्त करने में सफल रहे' इस विषय पर अपने विचार ४० से ५० शब्दों में लिखिए। (०२)

(आ). निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लगभग ८० से १०० शब्दों में लिखिए। (कोई दो) :- (०६)

- (१). "सैजू मादरा संगीत का सच्चा पूजारी है" इस विचार को स्पष्ट कीजिए।
- (२). 'उड़ो बेटी, उड़ो! पर धरती पर निगाह रखकर', इस पंक्ति में निहित सुगंधा की मां के विचार स्पष्ट कीजिए।
- (३). ओजोन विघटन संकट से बचने के लिए किए गए अंतरराष्ट्रीय प्रयासों को संक्षेप में लिखिए।

(इ). निम्नलिखित प्रत्येक प्रश्न का मात्र एक दाय्य में उत्तर लिखिए। (कोई दो) :- (०२)

- (१). सुदर्शन जी ने इस लेखक की लेखन परंपरा को आगे बढ़ाया है।

- (२). आशारानी व्होरा जी के लेखन - कार्य का प्रमुख उद्देश्य लिखिए।
 (३). कन्हैयालाल मिश्र 'प्रभाकर जी' की भाषा शैली भाषाशैली -
 (४). सुदर्शन जी का मूल नाम -

विभाग - २ पद्य (अंक - १४)

कृति २(अ) निम्नलिखित पद्यांश पढ़कर सूचना के अनुसार कृतियाँ पूर्ण कीजिए: (०६)

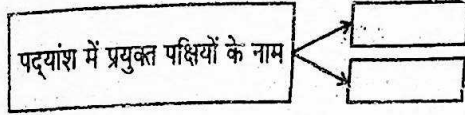
कछु कहि नीच न छेड़िए, भलो न वाको संग।
 पाथर डारै कीच में, उछरि बिगारे अंग ॥

जो पावै अति उच्च पद, ताको पतन निदान।
 ज्यों तपि-तपि मध्याहन लौं, अस्तु होतु है भान ॥
 जो जाको गुन जानही, सो तिहि आदर देत।
 कोकिल अबहि लेत है, काग निबोरी लेत ॥
 आप अकारज आपनो, करत कुबुध के साथ।
 पाय कुल्हाड़ी आपने, मारत मूरख हाथ ॥

(१) आकृति पूर्ण कीजिए :

(०१)

(१).

(२). उत्तर लिखिए।

(०१)

(i). सूर्य इस समय तपता है - _____

(ii). अपने पैर पर कुल्हाड़ी मारने वाला - _____

(२). निम्नलिखित शब्दों के लिए उपयुक्त पद्यांश में प्रयुक्त शब्द लिखिए। (०२)

(१). आम - _____

(२). पत्थर- _____

(३). साथ- _____

(४). नीम का फल- _____

(३). 'बुरी संगति का परिणाम' इस विषय पर अपने विचार ४० से ५० शब्दों में लिखिए। (०२)

(आ). निम्नलिखित मूद्रों के आधार पर 'नवनिर्माण' कविता का रसास्वादन कीजिए :- (०६)

(१). रचनाकार का नाम (०१)

(२). पसंद की पंक्तियाँ। (०१)

(३). पसंद आने के कारण। (०२)

(४). कविता की केंद्रीय कल्पना। (०२)

अथवा

'गुरु निष्ठा और भक्ति भाव से ही मानव श्रेष्ठ बनता है' इस कथन के आधार पर 'गुरुबानी' कविता का रसास्वादन कीजिए।

(इ). निम्नलिखित प्रत्येक प्रश्न का केवल एक वाक्य में उत्तर लिखिए। (कोई दो) :- (०२)

(१). त्रिलोचन जी के दो काव्य संग्रहों के नाम -

(२). दोहा छंद की विशेषता लिखिए -

(३). डॉक्टर मुकेश गौतम जी की रचनाओं के नाम लिखिए -

(४). कैलाश सेंगर जी की प्रसिद्ध रचनाओं के नाम लिखिए-

विभाग - ३ विशेष अध्ययन (अंक - ०६)

कृति ३) निम्नलिखित काव्य पंक्तियों को पढ़कर सूचना के अनुसार कृतियाँ पूर्ण कीजिए : (०६)

कर्म, स्वधर्म, निर्णय, दायित्व,
 शब्द, शब्द, शब्द.....
 मेरे लिए नितांत अर्थहीन हैं।
 मैं इन सबके परे अपलक तुम्हें देख रही हूँ
 हर शब्द को अँजरी बनाकर
 बूँद-बूँद तुम्हें पी रही हूँ
 और तुम्हारा तेज
 मेरे जिस्म के एक-एक मूर्च्छित संवेदन को धधका रहा है
 और तुम्हारे जादू भरे होठों से
 रजनीगंधा के फूलों की तरह टप-टप शब्द झर रहे हैं
 एक के बाद एक के बाद एक .
 कर्म, स्वधर्म, निर्णय, दायित्व
 मूँझ तक आते-आते सब बदल गए हैं।

(१) कृति पूर्ण कीजिए:

(०२)

कनुप्रिया के लिए कनु के अर्थहीन शब्द

- (१)
- (२)
- (३)
- (४)

(२). उपयुक्त पदयांश में आए हुए शब्द युग्म ढूँढ कर लिखिए :

(०२)

- (१). _____
- (२). _____
- (३). _____
- (४). _____

(३). 'व्यक्ति को कर्म प्रधान होना चाहिए' इस विषय पर अपने विचार ४०से ५०शब्दों में लिखिए। (०२)

विभाग - ४ व्यवहारिक हिंदी एवं परिभाषिक शब्दावली (अंक - १०)

कृति ४ (अ) निम्नलिखित का उत्तर १०० से १२० शब्दों में लिखिए।

(०६)

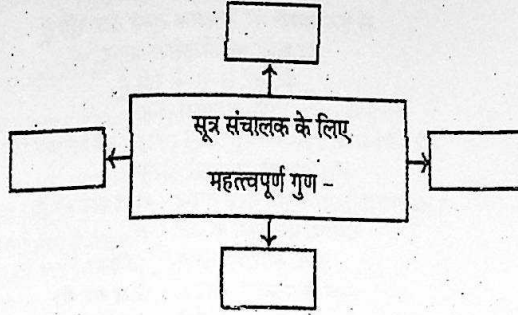
(१) 'नर हो, न निराश करो मन को', इस उक्ति का विचार पल्लवन कीजिए
 अथवा

परिच्छेद पढ़कर सूचना के अनुसार कृतियाँ पूर्ण कीजिए:

अच्छे मंच संचालक के लिए आवश्यक है अच्छी तैयारी। - वर्तमान समय में संगीत संध्या, बर्थ डे पार्टी या अन्य मंचीय कार्यक्रमों के लिए मंच संचालन आवश्यक हो गया है। मैंने भी इस तरह के अनेक कार्यक्रमों के लिए सूत्र संचालन किया है। जिस तरह का कार्यक्रम हो, तैयारी भी उसी के अनुसार करनी होती है। मैं भी सर्वप्रथम यह देखता हूँ कि कार्यक्रम का स्वरूप क्या है? सामाजिक, शैक्षिक, राजनीतिक, कवि सम्मेलन, मुशायरा या सांस्कृतिक कार्यक्रम ! फिर उसी रूप में मैं कार्यक्रम का संहिता लेखन करता हूँ। इसके लिए कड़ी साधना व सतत प्रयास आवश्यक है। कार्यक्रम की सफलता सूत्र संचालक के हाथ में होती है। वह दो व्यक्तियों, दो घटनाओं के बीच कड़ी जोड़ने का काम करता है। इसलिए संचालक को चाहिए कि वह संचालन के लिए आवश्यक तत्त्वों का अध्ययन करे। सूत्र संचालक के लिए कुछ महत्वपूर्ण गुणों का होना आवश्यक है। हँसमुख, हाजिरजवाबी, विविध विषयों का ज्ञान होने के साथ-साथ उसका भाषा पर प्रभुत्व होना आवश्यक है। कभी-कभी किसी कार्यक्रम में ऐन वक्त पर परिवर्तन होने की संभावना रहती है। यहाँ सूत्र संचालक के भाषा प्रभुत्व की परीक्षा होती है। पूर्व निर्धारित अतिथियों का न आना, यदि आ भी जाए तो उनकी दिनभर की कार्य व्यस्तता का विचार करते हुए कार्यक्रम पत्रिका में संशोधन / सुधार करना पड़ता है। आयोजकों की ओर से अचानक मिली सूचना के अनुसार संहिता में परिवर्तन कर संचालन करते हुए कार्यक्रम को सफल बनाना ही सूत्र संचालक की विशेषता होती है।

(१) तालिका पूर्ण कीजिए :

(०२)

(२) निम्नलिखित विधान 'सत्य, है या असत्य' लिखिए:

(०२)

- (१) कार्यक्रम की सफलता वक्त के हाथ में होती है।
- (२) सूत्र संचालक दो व्यक्तियों, दो घटनाओं के बीच कड़ी जोड़ने का काम करता है।
- (३) कार्यक्रम में इन वक्त पर परिवर्तन होने की संभावना कभी नहीं रहती।
- (४) कार्यक्रम को सफल बनाना सूत्र संचालक की विशेषता है।

(३) 'सूत्रसंचालन रोजगार का उत्तम साधन है' इस कथन के बारे में ४० से ५० शब्दों में अपने विचार लिखिए। (०२)

(आ). निम्नलिखित में से किन्हीं चार के परिभाषिक शब्द लिखिए।

(०४)

(1). Liaison Officer	(5). Justice
(2). Amendment	(6). Charge Sheet
(3). Bond	(7). Antibiotics
(4). Interpreter.	(8). Judge

विभाग - ५ व्याकरण (अंक - ०६)

कृति ५. (अ). निम्नलिखित वाक्यों को शुद्ध करके वाक्य फिर से लिखिए। (४ में से २):-

(०२)

- (१) नीराला जी भी इसी परिवार के सदस्य हैं।
- (२) यह नारा उँच उठे रहता है।
- (३) यह तो जिंदगि का अहम फैसला है।
- (४) इसमें आजोन वीघटन की भी अहम भूमिका है।

(आ). निम्नलिखित वाक्यों का कोष्ठक में दिए गए सूचना के अनुसार काल परिवर्तन कीजिए। (४ में से २)

(०२)

- (१) वैजू का लहू सूख गया है। (सामान्य भूतकाल)
- (२) मैं वहाँ जाकर मौसी को देख आती दुखी हो गया।। (पूर्ण भूतकाल)
- (३) मौसी कुछ नहीं बोल रही है। (अपूर्ण भूतकाल)
- (४) सत्य का मार्ग सरल है। (सामान्य भविष्यकाल)

(इ). निम्नलिखित मुहावरों के अर्थ लिखकर उचित वाक्य में प्रयोग कीजिए। (४ में से २) :-

(०२)

- (१) चार चांद लगाना।
- (२) टस - से - मस ना होना।
- (३) दिन दूना रात चौथुना बढ़ाना।
- (४) वाह - वाह करना।

समय : २ घंटे

हिंदी कृतिपत्रिका (बारहवीं)

कुल अंक - ५०

कृतिपत्रिका के लिए सूचनाएं :-

- सूचना के अनुसार गद्य, पद्य और द्रुतवाचन की कृतियों में आवश्यकतानुसार आकृतियों में उत्तर लिखना अपेक्षित है।
- सभी आकृतियों के लिए पेन का ही उपयोग करें।
- आकृतियों में उत्तर पेन से ही लिखना आवश्यक है।
- व्याकरण विभाग तथा रचना विभाग में पूछी गई कृतियों के लिए आकृतियों की आवश्यकता नहीं है।

विभाग - १ गद्य (अंक - १४)

कृति - १) अ). परिच्छेद पढ़कर सूचना के अनुसार कृतियाँ कीजिए :- (०६)

सुनो सुगंधा ! तुम्हारा पत्र पाकर खुशी हुई। तुमने दोतरफा अधिकार की बात उठाई है, वह पसंद आई। बेशक, जहाँ जिस बात से तुम्हारी असहमति हो; वहाँ तुम्हें अपनी बात मुझे समझाने का पूरा अधिकार है। मुझे खुशी ही होगी तुम्हारे इस अधिकार प्रयोग पर। इससे राह खुलेंगी और खुलती ही जाएगी। जहाँ कहीं कुछ रूकती दिखाई देगी; वहाँ भी परस्पर आझान-प्रदान से राह निकाल ली जाएगी। अपनी-अपनी बात कहने-सुनने में बंधन या संकोच कैसा?

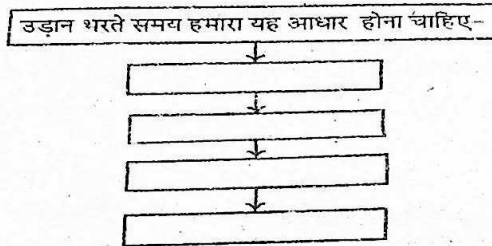
मैंने तो अधिकार की बात याँ पूछी थी कि मैं उस बेटी को माँ हूँ जो जीवन में ऊँचा उठने के लिए बड़े ऊँचे सपने देखा करती है; आकाश में अपने छोटे-छोटे डैनों को चौड़े फैलाकर।

धरती से बहुत ऊँचाई में फैले इन डैनों को यथार्थ से दूर समझकर भी मैं काटना नहीं चाहती। केवल उनकी डोर मजबूत करना चाहती हूँ कि अपनी किसी ऊँची उड़ान में वे लड़खड़ा न जाएँ। इसलिए कहना चाहती हूँ कि 'उड़ो बेटी, उड़ो, पर धरती पर निगाह रखकर' कहीं ऐसा न हो कि धरती से जुड़ी डोर कट जाए और किसी अनजाने अव्यक्त स्थल पर गिरकर डैने क्षत-विक्षत हो जाएँ। ऐसा नहीं होगा क्योंकि तुम एक समझदार लड़की हो; फिर भी सावधानी तो अपेक्षित है ही।

यह सावधानी का ही संकेत है कि निगाह धरती पर रखकर उड़ान भरी जाए। उस धरती पर जो तुम्हारा आधार है- उसमें तुम्हारे परिदेश का, तुम्हारे संस्कार का, तुम्हारी सांस्कृतिक परंपरा का, तुम्हारी सामर्थ्य का भी आधार जुड़ा हुआ चाहिए। हमें पुरानी जर्जर रूढ़ियों को तोड़ना है, अच्छी परंपराओं को नहीं।

(१) आकृति पूर्ण कीजिए :

(०२)

(२). निम्नलिखित शब्दों के लिए गद्यांश में आए हुए समानार्थी शब्द ढूँढकर लिखिए। (०२)

- (१). आनंद - _____
- (२). जन्म - _____
- (३). पुत्री - _____
- (४). सजगता - _____

(३). 'वर्तमान पीढ़ी के युवक - युवतियाँ जीवन के प्रति बदला दृष्टिकोण' इस विषय पर अपने विचार ४० से ५० शब्दों में लिखिए। (०२)

(आ). निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लगभग ८० से १०० शब्दों में लिखिए। (कोई दो) :- (०६)

- (१). 'आदर्श बदला' कहानी के शीर्षक की सार्थकता स्पष्ट कीजिए।
- (२). 'पाप के चार हथियार' पाठ का संदेश लिखिए।
- (३). 'मनुष्य के स्वार्थ के कारण रिश्ते में आई हुई दूरी' पर अपने विचार 'कोखजाया' पाठ के आधार पर लिखिए।

(इ). निम्नलिखित प्रत्येक प्रश्न का मात्र एक वाक्य में उत्तर लिखिए। (कोई दो) :- (०२)

- (१). हिंदी के कुछ आलोचकों द्वारा महादेवी वर्मा को दी गई उपाधि का नाम लिखिए।
- (२). आशारानी व्होरा जी के लेखन - कार्य का प्रमुख उद्देश्य लिखिए।

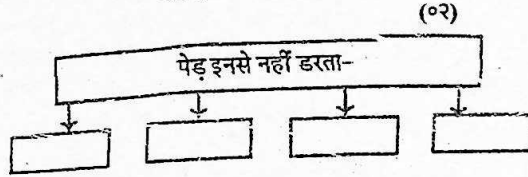
- (३). कन्हैयालाल मिश्र 'प्रभाकर जी' के किन्हीं दो निबंध संग्रहों के नाम लिखिए।
 (४). 'कोखजाया' कहानी के हिंदी अनुवादक का नाम लिखिए।

विभाग - २ पद्य (अंक - १४)

कृति २(अ) निम्नलिखित पद्यांश पढ़कर सूचना के अनुसार कृतियाँ पूर्ण कीजिए: (०६)

अंकुरित होने से टूठ हो जाने तक
 आँधी-तूफान हो या कोई प्रतापी राजा-महाराजा
 पेड़ किसी के पाँव नहीं पड़ता है,
 जब तक है उसमें साँस
 एक जगह पर खड़े रहकर
 हालात से लड़ता है!
 जहाँ भी खड़ा हो
 सड़क, झील या कोई पहाड़
 भेड़िया, बाघ, शेर की दहाड़
 पेड़ किसी से नहीं डरता है !
 हत्या या आत्महत्या नहीं करता है पेड़ ।
 धके राहगीर को देकर छाँव व ठंडी हवा
 राह में गिरा देता है फूल
 और करता है इशारा उसे आगे बढ़ने का ।
 पेड़ करता है सभी का स्वागत,
 देता है सभी को विदाई !

(१) अःकृति पूर्ण कीजिए :

(२). निम्नलिखित शब्दों के वचन पद्यांश में से ढूँढकर लिखिए । (०२)

- (१). आँधियाँ - _____
 (२). साँस - _____
 (३). सड़के - _____
 (४). हवाएँ - _____

(३). ' पेड़ मनुष्य को प्रेरणा देता है ' इस विषय पर अपने विचार ४० से ५० शब्दों में लिखिए। (०२)

(आ). निम्नलिखित मुद्दों के आधार पर गुरबाणी कविता का रसास्वादन कीजिए :- (०६)

- (१). रचनाकार का नाम (०१)
 (२). पसंद की पंक्तियाँ। (०१)
 (३). पसंद आने के कारण। (०२)
 (४). कविता की केंद्रीय कल्पना। (०२)

अथवा

आम आदमी की पीड़ा को समझते हुए ' चुनिंदा शेर ' कविता का रसास्वादन कीजिए।

(इ). निम्नलिखित प्रत्येक प्रश्न का केवल एक वाक्य में उत्तर लिखिए। (कोई दो) :- (०२)

- (१). त्रिलोचन जी, के दो काव्य संग्रहों के नाम ।
 (२). वृंदा जी की प्रमुख रचनाएं ।
 (३). गजल इस भाषा का लोकप्रिय काव्य प्रकार है ।
 (४). जगदीशचंद्र गुप्त की कोई दो कृतियों के नाम लिखिए।

विभाग - ३ विशेष अध्ययन (अंक - ०६)

कृति 3) निम्नलिखित काव्य पंक्तियों को पढ़कर सूचना के अनुसार कृतियाँ पूर्ण कीजिए : (०६)

यह आमवृक्ष की डाल
उनकी विशेष प्रिय थी
तैरे न आने पर
सारी शाम इसपर टिक उन्होंने वंशों में बार-बार
तेरा नाम भरकर तुझे टैरा था-
आज यह आम की डाल
सदा-सदा के लिए काट दी जाएगी।
क्योंकि कृष्ण के सेनापतियों के
वायुवेगगामी रथों की
गगनचुंबी ध्वजाओं में
यह नीची डाल अटकती है
और यह पथ के किनारे खड़ा
छायादार पावन अशोक वृक्ष
आज खंड-खंड हो जाएगा तो क्या -
यदि ग्रामवासी, सेनाओं के स्वागत में
तोरण नहीं सजाते
तो क्या सारा ग्राम नहीं उजाड़ दिया जाएगा?

(१) कारण लिखिए:

(१) आमवृक्ष की डाल सदा के लिए काट दी जाएगी - _____

(२) छायादार अशोक वृक्ष खंड-खंड हो जाएगा - _____

(२) उचित मिलान कीजिए :

(१)	वृक्ष	टहनी
(२)	ग्राम	राह
(३)	पथ	गाँव
(४)	डाल	पेड़

(३) 'सुद्ध के दुष्परिणाम' इस विषय पर अपने विचार ४० से ५० शब्दों में लिखिए। (०२)

विभाग - ४ व्यवहारिक हिंदी एवं परिभाषिक शब्दावली (अंक - १०)

कृति ४ (अ) निम्नलिखित का उत्तर १०० से १२० शब्दों में लिखिए। (०६)

(१) 'लालच का फल बुरा होता है, इस उक्ति का विचार पल्लवन कीजिए।
अथवा

परिच्छेद पढ़कर सूचना के अनुसार कृतियाँ पूर्ण कीजिए :

स्नेहा ने सभी पर दृष्टि घुमाई। एक क्षण के लिए रुकी। फिर बोल लगी, "फीचर के अनेक प्रकार हैं। उनमें से

मुख्य रूप से निम्नलिखित हैं"

- व्यक्तिपरक फीचर
- सूचनात्मक फीचर
- विवरणात्मक फीचर
- विश्लेषणात्मक फीचर
- साक्षात्कार फीचर
- विज्ञापन फीचर

"मैंडम! हम जानना चाहते हैं कि फीचर लेखन करते समय कौन सी सावधानियाँ बरतनी चाहिए?" उसी विद्यार्थी ने जिज्ञासुवश प्रश्न किया।

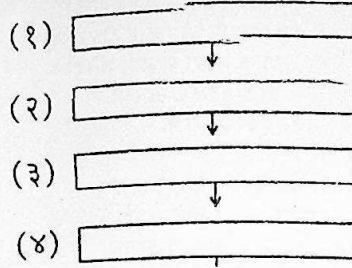
"बड़ा ही सटीक और तर्कसंगत प्रश्न पूछा है आपने" अब स्नेहा ने इस विषय पर बोलना प्रारंभ किया-

- "फीचर लेखन में मिथ्या आरोप-प्रत्यारोप करने से बचना चाहिए।
- अति क्लिष्ट और अलंकारिक भाषा का प्रयोग बिलकुल भी न करें।
- झूठे तथ्यात्मक आँकड़े, प्रसंग, अथवा घटनाओं का उल्लेख करना उचित नहीं।
- फीचर अति नाटकीयता से परिपूर्ण नहीं होना चाहिए।
- फीचर लेखन में अति कल्पनाओं और हवाई बातों को स्थान देने से बचना चाहिए।"

"इन सभी सावधानियों को ध्यान में रखते तो आपका फीचर लेखन अधिकाधिक विश्वसनीय और प्रभावी बन सकता है। आपमें से किसी विद्यार्थी को फीचर के विषय में कुछ और पूछना है?" स्नेहा ने पूरी कक्षा पर नज़र डाली। तभी एक विद्यार्थिनी ने अपना हाथ ऊपर उठाया। स्नेहा ने उससे प्रश्न पूछने के लिए कहा।

(१) तालिका पूर्ण कीजिए :
फीचर के प्रमुख प्रकार →

(०२)

(२) निम्नलिखित शब्दों का वचन परिवर्तन कीजिए : (०२)

- (१) भाषाएँ - _____
 (२) कल्पना - _____
 (३) सावधानी - _____
 (४) कक्षाएँ - _____

(३) सावधानी के साथ किया गया कार्य सफल होता है। इस कथन के बारे में ४० से ५० शब्दों में अपने विचार लिखिए। (०२)

(आ). निम्नलिखित में से किन्हीं चार के परिभाषिक शब्द लिखिए। (०४)

(१). Announcer.	(५). Justice
(२). Deduction.	(६). Advance
(३). Expert.	(७). Antibiotics
(४). Interpreter.	(८). Judge

विभाग - ५ व्याकरण (अंक - ०६)

कृति (अ). निम्नलिखित वाक्यों को शुद्ध करके वाक्य फिर से लिखिए। (४ में से २):- (०२)

- (१). नीराला जी भी इसी परिवार के सदस्य हैं।
 (२). यह नारा उँच उँठे रहता है।
 (३). यह तो जिंदगी का अहम फैसला है।
 (४). इसमें ओजोला वीघटन की भी अहम भूमिका है।

(आ). निम्नलिखित वाक्यों का कोष्टक में दिए गए सूचना के अनुसार काल परिवर्तन कीजिए।

(३ में से २) :- (०२)

- (१). मुकुदमा दरबार में पेश होता है। (सामान्य भूतकाल)
 (२). जॉर्ज बर्नार्ड शॉ का एक पैराग्राफ में पढ़ रहा था। (पूर्ण वर्तमानकाल)
 (३). मौसी कुछ नहीं बोल रही है। (अपूर्ण भूतकाल)
 (४). मैं इसके परिणाम की प्रतीक्षा करता हूँ। (सामान्य भविष्यकाल)

(इ). निम्नलिखित मुहावरों के अर्थ लिखकर उचित वाक्य में प्रयोग कीजिए। (४ में से २) :- (०२)

- (१). गड़े मुर्दे उखाड़ना।
 (२). जहर का घूँट पीना।
 (३). तिल का ताड़ बनाना।
 (४). आँखों में धूल झाँकना।

ہدایات:- (۱) سرگرمی کے مطابق ان کے جواب مکمل جملے میں لکھنا لازمی ہے۔

(۲) سرگرمی نامے میں دی ہوئی ہدایات کے مطابق خاکے صرف پین سے بنائیں۔

(۳) خوشخطی اور صفائی کا خیال رکھیں۔

حصہ اول: نثر۔ کل نمبرات (۱۴)

سوال نمبر ۱۔ (الف): درج ذیل تدریسی اقتباس کا بغور مطالعہ کر کے دی ہوئی سرگرمیاں ہدایت کے مطابق مکمل کیجیے۔

[۲]

(۱) درج ذیل مفہوم کے جملے لکھ کر خاکہ مکمل کیجیے۔

(۱) تنہا آدمی کا خدا ہی مددگار ہوگا۔

(۲) گھوڑا پچھلی ٹانگوں پر کھڑا ہونے لگا۔

(۳) یہ نہیں جانتے کہ کسے چھیڑا ہے!

(۴) تھوڑی دیر میں گھوڑا قابو میں آ گیا۔

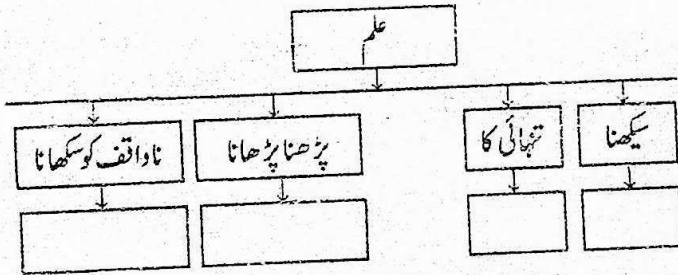
درحقیقت میرے لیے جگہ رات کے پڑاؤ کی یہاں سے بہت دور نہ تھی۔ میں گھوڑے پر سوار گنتنا تادکی چلتا چلا جا رہا تھا۔ سامنے ایک پلیا تھی جس کے نیچے نالہ ابھی خشک تھا پلیا کے ورلی طرف ایک بڑھیا، نہایت تباہ حال نظر آئی۔ مجھے دیکھتے ہی اس نے کچھ دعائیہ لہجے میں مگر ذرا بلند آواز میں پکارا، اکیلے اکیلے دیکھنے کا اللہ بلی! پھر اس نے بہت مسکین لیکن پھر بھی بلند آواز میں مجھ سے کہا، اللہ کی راہ میں کچھ دے دو بیٹا۔ بیوہ دکھیا پر ترس ترس کھاؤ۔ میں نے سوچا سفر میں ہوں، نیک کام کے لیے جا رہا ہوں، اس وقت اسے کچھ دے دوں تو نیک شگون ہوگا۔ پھر میں نے گھوڑا آہستہ کیا اس کو بڑھیا کی طرف موڑ کر جھکا شلو کے کی جیب میں ہاتھ ڈالا کہ کچھ نکال کر بڑھیا کو دے دوں۔ ایک رتبہ کسی نے مجھے پیچھے سے دھکا دیا۔ میں غصے میں اس کی طرف مڑ کر بدزبانی کرنے ہی والا تھا کہ کسی اور نے ایک دھکا اور دیا۔ میں بے قابو ہو کر بائیں طرف کو لوٹ کھڑا یا۔ گھوڑا الف ہونے لگا۔ راجی میرے ہاتھ سے نکل گئی۔ گھوڑا الف ہو کر کدھر گیا، یہ میں نہ دیکھ سکا کہ کسی نے اتنی دیر میں میرے سر پر کالا کپڑا ڈال کر مجھے اندھا کر دیا تھا۔ کپڑا اتنا موٹا اور پسینے کی بدبو سے بھرا ہوا تھا کہ مجھے ابکائی آگئی اور میری سانس رکنے لگی۔ کپڑا فوری طور پر میری گردن پر کس دیا گیا تو میں سمجھا کہ یہ بٹ مار ہیں۔ جان نہ بچے گی، میری بیٹی کا کیا ہوگا میں نے کمر سے خنجر نکالنا چاہا کہ ایک دو کو ختم ہی کر دوں۔ یہ نہیں جانتے کہ کس کے گھر بیجانا دیا ہے۔ ایک دو کو تو مار ہی کر مروں گا۔

میرا سانس اب بالکل ہی رکی جا رہی تھی۔ ابکیوں اور خنجر نکالنے کے لیے ہاتھ پاؤں مارنے کی کوششوں میں سانس ٹوٹی جاتی تھی۔ میں نے پوری قوت سے چلا کر ان کو برا بھلا کہنا چاہا لیکن اب تک میری مشکلیں بھی کس لی گئی تھیں۔ میری کمر میں ہیمیانی بندھی ہوئی تھی

[۱۷] درج ذیل غیر درسی اقتباس کا بغور مطالعہ کر کے دی ہوئی سرگرمیاں ہدایت کے مطابق مکمل کیجئے۔

(۱) خاکہ مکمل کیجئے۔

[۲۰]

علم سیکھو، کیوں کہ اللہ تعالیٰ کے لئے علم سیکھنا خشیت، اسے حاصل کرنے کی کوشش کرنا عبادت، اس کا پڑھنا پڑھانا تسبیح، اس کی جستجو جہاد، ناواقف کو سکھانا صدقہ اور اس کی اہلیت رکھنے والوں کو بتانا ثواب کا ذریعہ ہے۔ نیز علم تہنائی کا ساتھی، دین کا راہ نما، خوش حالی و تنگ دستی میں مددگار، دوستوں کے نزدیک وزیر، قریبی لوگوں کے نزدیک قریب اور جنت کی راہ کا مینار ہدایت ہے۔ اس کے ذریعے اللہ تعالیٰ کچھ لوگوں کو اوپر اٹھاتا ہے اور انہیں بھلائی میں راہ نمائی، قیادت و

اسے نہایت صفائی سی کاٹ کر نکال لیا گیا۔ گھوڑے کی ہنہانے کی آواز سنائی دی۔ پھر کسی نے اس کو چکارا اور چپ کیا۔ گھوڑوں کی چوری میں بھی ظالم اس غضب کے مشاق تھے کہ بہ ظاہر گھوڑا بھی پلک جھپکتے ہی رام ہو گیا۔ سارا کام مکمل خاموشی میں ہوا تھا۔ پھر میرے سر پر سے کپڑا کھینچ لیا گیا لیکن اس سے پہلے کہ میں کچھ کر سکتا میرے ہمنہ میں ایک اور کپڑا، پہلے سے بھی زیادہ بدبودار اور متعفن، ٹھونس کر ساتھ ہی ساتھ آنکھوں پر پٹی باندھ دی گئی۔ پھر کچھ دوڑتے ہوئے قدموں اور گھوڑے کی ہلکی ٹاپ کی آواز۔ دونوں آوازیں بہت مدہم ہو کر غائب ہو گئیں۔ کسی کے سانس لینے کی بھی آواز نہ سنائی دیتی تھی، بات کرنے یا کھانسنے کھنکھارنے یا ہنسنے کی تو بات ہی کیا تھی۔ میں یہ تو سمجھ ہی گیا کہ یہ پرلے درجے کے مشاق بٹ مار ہیں اور وہ بڑھیا ان سے ملی ہوئی تھی لیکن یہ بھی تھا کہ وہ مجھے جان سے مارنا نہ چاہتے تھے۔ ان کا منشا یہ تھا کہ مجھے بے دست و پا کر کے چھوڑ دیں اور اتنی دور نکل جائیں کہ میں ان کا تعاقب نہ کر سکوں اور نہ کسی کو آگاہ ان کے بارے میں کر سکوں۔

[۲۵]

(۲) درج ذیل جملوں کے صحیح متبادل جواب تلاش کر کے لکھیے۔

- (۱) میں نے سوچا سفر میں ہوں۔
 (الف) غلط کام کے لیے جا رہا ہوں۔
 (ب) اچھے کام کے لیے جا رہا ہوں۔
 (ج) نیک کام کے لیے جا رہا ہوں۔
 (د) برے کام کے لیے جا رہا ہوں۔

(۲) پلیا کے ورلی طرف۔

- (الف) ایک عورت نظر آئی۔
 (ب) ایک بچی نظر آئی۔
 (ج) ایک بوڑھا نظر آیا۔
 (د) ایک بڑھیا نظر آئی۔

(۳) ان کا منشا محض یہ تھا کہ مجھے۔

- (الف) بے دست و پا کر کے چھوڑ دیں
 (ب) تنہا چھوڑ دیں
 (ج) مار کر چھوڑ دیں
 (د) راستے میں چھوڑ دیں

(۴) سارا کام مکمل۔

- (الف) اندھیرے میں ہوا
 (ب) خاموشی میں ہوا
 (ج) سناٹے میں ہو
 (د) تاریکی میں ہوا

[۲۶]

(۳) نیک شگون اور بد شگونی کے بارے میں اظہار خیال کیجیے۔

سرداری عطا کرتا ہے۔ جن کی عبودیت کی جاتی ہے، وہ بھلائی کے راہ نما ہوتے ہیں، جن کے نقش قدم پر چلا جاتا ہے اور جن کے افعال کو نمونہ بنایا جاتا ہے۔ فرشتے ان کی دوستی کے خواہاں ہوتے ہیں اور اپنے پروں سے ان کو چھوتے ہیں۔ ہر خشک اور تران کے لئے مغفرت طلب کرتا ہے، یہاں تک کہ سمندر کی مچھلیاں، جان دار، خشکیوں کے درندے اور جانور، آسمان اور اس کے ستارے تک۔ علم ہی کے ذریعے اللہ کی اطاعت و عبادت کی جاتی ہے۔ اس کی حمد و ثنا ہوتی ہے۔ علم ہی سے پرہیز گاری ہوتی ہے۔ اسی سے صلہ رحمی کی جاتی ہے، اسی سے حلال اور حرام جانا جاتا ہے۔ وہی راہ نما اور عمل اس کا پیروکار ہے۔ بد بخت اس سے محروم رہتے ہیں۔

[۷]

(۲) ہدایت کے مطابق ذخیرہ الفاظ کی سرگرمیاں مکمل کیجئے۔

(i) ”آسودہ حالی“ کا ہم معنی لفظ درج ذیل متبادلات میں سے چن کر لکھئے۔

(الف) بد حالی

(ب) خوش حالی

(ج) جان دار

(د) خوش قسمت

(ii) ”عبادات“ کا واحد اقتباس سے تلاش کر کے لکھئے۔

[۸]

(۳) علم کی اہمیت اور افادیت کے بارے میں اپنی رائے تحریر کیجئے۔

سوال نمبر ۲ (الف): درج ذیل غزل کا بغور مطالعہ کر کے دی ہوئی سرگرمیاں ہدایت کے مطابق مکمل کیجیے۔ (۴)

[۱]

(۱) رواں خاکہ مکمل کیجیے۔ قافیہ -----

ردیف -----

مطلع -----

مقطع -----

مقامات ارباب جاں اور بھی ہیں	مکان اور بھی لامکان اور بھی ہیں
مکمل نہیں ہے جنون تجسس	مسنسل جہاں در جہاں اور بھی ہیں
یہیں تک نہیں عشق کی سیرگا ہیں	مہ وانجم و کہکشاں اور بھی ہیں
قفس تو رکڑ مطمئن ہونہ بلبل	قفس صورت آسٹیاں اور بھی ہیں
بہت دل کے حالات کہنے کے قابل	درائے نگاہ وزباں اور بھی ہیں
صبا خاک دل سے بچا اپنا دامن	ابھی اس میں چنگاریاں اور بھی ہیں

انھیں جب سے ہے اعتماد محبت

وہ مجھ سے جگر بدگماں اور بھی ہیں

[۲]

۲۔ شاعر نے صبا کو جو مشورہ دیا ہے اسے لکھیے۔

[۲]

۳۔ درج ذیل شعر کی استفسانی وضاحت کیجیے۔

مقامات ارباب جاں اور بھی ہیں

مکان اور بھی لامکان اور بھی ہیں

(ب): درج ذیل درسی نظم (ربائی) کا بغور مطالعہ کر کے دی ہوئی سرگرمیاں ہدایت کے مطابق مکمل کیجیے۔ (۴)

کیا سوچ کے اس دار فنا میں آئے

آفت میں پھنسے، دام بلا میں آئے

اس طرح عدم سے آئے دنیا میں انیس

جیسے کوئی کارواں سرا میں آئے

[۲]

(۱) شجری خاکہ مکمل کیجیے۔

قافیہ (ایک)

شاعر

[۲]

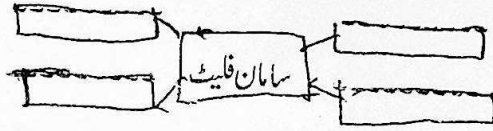
(۲) درج بالا نظم (ربائی) کے مرکزی خیال کی وضاحت کیجیے۔

حصہ سوم: اضافی مطالعہ کل نمبرات: (۰۶)

سوال نمبر ۳۔ (الف) درج ذیل اقتباس کا بغور مطالعہ کر کے دی ہوئی سرگرمیاں ہدایت کے مطابق مکمل کیجیے۔

[۲]

(۱) خاکہ مکمل کیجیے۔

اوڈلفی چیمبر کی چوبی سیڑھیوں پر چڑھتے ہوئے مجھے گھبراہٹ سی ہو رہی تھی، جیسی کبھی امتحان کے ہال میں داخل ہونے سے پہلے ہوا کرتی تھی۔ مجھے ویسے ہی نئے آدمیوں سے ملتے گھبراہٹ ہوا کرتی تھی لیکن یہاں تو وہ نیا آدمی منٹو تھا جس سے پہلی بار ملتے جا رہی تھی۔ میری گھبراہٹ وحشت کی حدوں کو چھونے لگی۔ میں نے شاہد سے کہا چلو واپس چلیں، شاید منٹو گھر پر نہ ہو۔ مگر شاہد نے میری امیدوں پر پانی پھیر دیا۔ وہ شام کو گھر ہی پر ہوتا ہے۔ یہ لیجیے مرے پر سو درے۔ مگر میں نے جی کڑا کر لیا۔ ایسا بھی سوچا مجھے کھا تو نہیں جائے گا! ہونے دو جو اس کی زبان کی نوک پر ڈنک ہے۔ میں بلبلا تو ہوں نہیں جو پھونک ماری تو بیٹھ جاؤں گی۔ چرچاتی گرد آلود سیڑھیاں طے کر کے ہم منزل پر پہنچے۔ فلیٹ کا دروازہ نیم تھا۔ ڈرائنگ روم نما کمرے میں ایک کونے میں صوفہ سیٹ تھا۔ دوسری طرف ایک بڑا سا سفید اور صاف پائیک پڑا تھا۔ کھڑکی سے ٹلی ہوئی ایک لدی پھندی بڑی میز کے سامنے ایک بڑی سی کرسی میں ایک باریک موڑے کی شکل کا انسان اکرٹوں بیٹھا ہوا تھا۔

[۳]

(۲) عصمت چغتائی کی منٹو سے پہلی ملاقات کی گھبراہٹ پر اظہار خیال کیجیے۔

حصہ چہارم: قواعد کل نمبرات: (۱۵)

سوال نمبر ۴ (الف): ہدایات کے مطابق سرگرمیاں مکمل کیجیے۔

[۳]

(۱) محاوروں کو جملوں میں استعمال کیجیے۔ (کوئی دو)

(۱) نیچا دکھانا (۲) اوس پڑانا (۳) پانی پانی ہونا

[۴]

(۲) درج ذیل اشعار میں استعمال کی گئی صنعتوں کے نام لکھیے۔

(۱) کڑا پن آگے مردان خدا کے چل نہیں سکتا

کف داؤد میں یکساں ہے عالم موم و آہن کا
(۲) ادب تا چند، اے دست ہوس، قاتل کے دامن کا
سنجھل سکتا نہیں اب دوش سے بوجھ اپنی گروں کا

[۴]

(۳) ذیل میں سے کسی ایک شعر کی تقطیع کیجیے۔

(۱) عرب جس کا چرچا ہے یہ کچھ، وہ کیا تھا جہاں سے الگ اک جزیرہ نما تھا

(۲) گدا دست اہل کرم دیکھتے ہیں ہم اپنا ہی دم اور قدم دیکھتے ہیں

حصہ پنجم: اطلاقی تحریری مہارت - کل نمبرات: (۱۰)

[۵]

سوال نمبر ۵ (الف) آپ کے جو نیر کالج میں منعقد جشن یوم آزادی کی روداد لکھیے۔

[۵]

(ب) فرض کیجیے کہ آپ کو ایک سبزی فروش سے انٹرویو لینا ہے۔

اس کے لیے کم از کم دس سوالات درج ذیل نکات کی بنیاد پر ترتیب دینا ہے۔

(۱) آبا و اجداد اور تعلیم (۲) پیشیے کا انتخاب اور آمدنی (۳) گاہوں کا رویہ (۴) پیغام

2025/11/2

[۵۰] نبرات

بارہویں جماعت

وقت: دو گھنٹے

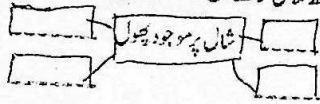
- ہدایات:- (۱) سرگرمی کے مطابق ان کے جواب کھلی جملے میں لکھنا لازمی ہے۔
 (۲) سرگرمی ۲ سے پیشہ وی ہوئی ہدایات کے مطابق ان کے جواب صرف و جملوں سے لکھیں۔
 (۳) خوشخطی اور صفائی کا خیال رکھیں۔

حصصا: نثر۔ کئی نبرات [۱۴]

سوال نمبر ۱۔ (الف) ذیل میں سرگرمی کے مطابق ہدایت کے مطابق کھلی جملے لکھیے۔ (۴)

[۲]

(۱) اقتباس سے سوزوں لفظ تلاش کرنے کی جگہ لکھی جا کر کھلی جملے لکھیے۔

بڑی مزید تھی یہ مثال حمیدہ کی صورت ہوں سے اس کی خواہش تھی کہ اس سے اس کی ایک شال لینی اور صورت اور تھی اور تھی یہ کہ کسی کے پاس نہ ہو اب کے پیریل میں بیچہ بیچہ جشن بہار کے مقام سے شل شریک ہونے سہی مگر گیا تھا۔ وہیں سے یہ شال شہر کی مناری پر لٹکی ہوئی تھی اور حمیدہ کے لیے لایا تھا اس سے چولہے سے منشیہ جی کے ہاتھ لگے اور باریکہ کام پڑھا اور کچھ واسلے جیسے سب طرح کے پھول لکھتے تھے۔ وہاں منشیہ کی سہیلی اور سہیلی اور کونو اور کونو خوش ہوئی وہ لکھی شال ہا کر اس کے گالوں پر مہر مہر دوڑ جانے کی، اس کی آنکھوں میں ستارے چمکیں گے وہ اسے اوزر کھرا اٹھائے گی اور آپ ہی آپ شرمائے گی۔ اور جب وہ لگتے پوچھا تو اور گھر میں داخل ہوتے ہی اس نے یہ خوب صورت شال حمیدہ کے کندھوں پر ڈال دی تھی۔ تو اس کے سارے خواب بچ نکلے تھے۔ وہ دیکھا بھی تھی نہ وہ مگر اس کی تھی وہ کھٹکھٹاتی تھی اور وہ چمکی کی طرح چمکی تھی باغیچے کے اسے شیشے کی المناری میں رکھا اور اس میں نہیو کا آئینہ ڈال دیا۔ یہ مناری انہوں کے دل کی طرح بیٹھنے بند رہتی۔ اس سے کشتے ہوتے ہیں وہ دفعہ بارہتہ جھاڑ دیے جاتے تھے۔ حمیدہ نے ایک دو بار ان کا بھی شال اوزر کھنے کی چیز ہے، پر شش کی نہیں۔ ابھی مگر میاں ہیں اس لیے وہ تھی کرو کہ اسے المناری سے نکال کر وہ ایک بار خوب دیکھ کر وہ اپنی سے آگے کو بیڑا لنگ چائے۔ وہ کئی بار انہیں لکھتیں انہی پر شش کی کئی بات زبان سے لگنے لگے اور اسے دیکھ کر ہاتھ پاؤں سے دین کر دیکھتی ہوں۔ ہونے کیڑے کی پکھیل کس کے پاس پکھیل تھیں:

(۲) ذیل الفاظ کے صحیحی لکھیے۔ [۲]

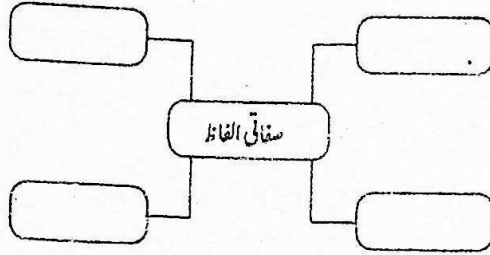
- (۱) مجال _____
 (۲) سُرخ _____

(۳) حمیدہ کی شال کے بارے میں اظہار کیجیے [۵]

(ب) درج ذیل غیر درسی اقتباس کا بغور مطالعہ کر کے دی ہوئی سرگرمیاں ہدایت کے مطابق (کے) مکمل کیجئے۔

(۱) دو صفتیں جن سے پاک ہو کر آدمی اپنے آپ کو سنوار لیتا ہے۔ ان صفاتی الفاظ سے ہلکی خاکے کو مکمل کیجئے۔

[۲]

آئینہ ہر غرض سے پاک ہو کر بے لاگ انداز میں اپنا فرض ادا کرتا ہے اور جو شخص بھی اس کے سامنے اپنا چہرہ پیش کرتا ہے وہ بغیر کسی غرض کے اس کا صحیح صحیح نقشہ اس کے سامنے رکھ دیتا ہے۔ نہ وہ کسی سے بغض اور کینہ رکھتا ہے اور نہ کسی سے انتقام لیتا ہے۔ آپ بھی ذاتی اغراض، جذبہ انتقام، بغض و کینہ اور ہر طرح کی بدینتی سے پاک ہو کر بے لاگ احتساب کیجئے اور اس لئے کیجئے کہ آپ کا دوست اپنے کو سنوار لے جس طرح آئینے کو دیکھ کر آدمی اپنے آپ کو سنوار لیتا ہے۔

آئینے میں اپنی صحیح تصویر دیکھ کر نہ کوئی جھنجھلاتا ہے اور نہ غصے سے بے قابو ہو کر آئینہ توڑ دینے کی حمایت کرتا ہے بلکہ فوراً اپنے کو بنانے اور سنوارنے

میں لگ جاتا ہے اور دل ہی دل میں آئینے کی قدر و قیمت محسوس کرتے ہوئے زبان حال سے اس کا شکریہ ادا کرتا ہے اور کہتا ہے واقعی آئینے نے میرے بنانے سنوارنے میں میری بڑی مدد کی اور فطری فریضہ انجام دیا اور پھر نہایت احتیاط کے ساتھ دوسرے وقت کے لئے اس کو بحفاظت رکھ دیتا ہے۔ اس طرح جب آپ کا دوست اپنے الفاظ کے آئینے میں آپ کے سامنے آپ کی صحیح تصویر رکھے تو آپ جھنجھٹا کر دوست پر جوابی حملہ نہ کریں بلکہ اس کے شکر گزار ہوں کہ اس نے دوستی کا حق ادا کیا اور نہ صرف زبان سے بلکہ دل سے اس کا شکریہ ادا کرتے ہوئے اسی لمحے سے اپنی اصلاح و تربیت کے لئے لگرمند ہو جائیں اور انتہائی فراخ دلی اور احسان مندی کے ساتھ دوست کی قدر و عظمت محسوس کرتے ہوئے اس سے درخواست کریں کہ آئندہ بھی وہ آپ کو اپنے قیمتی مشوروں سے نوازا رہے۔

[۲]

(۲) ہدایت کے مطابق ذخیرہ الفاظ کی سرگرمیاں مکمل کیجئے۔

(i) اقتباس سے جمع کا لفظ تلاش کر کے لکھیے۔

غرض -

(ii) دوست پر جوابی حملہ نہ کریں۔

(خط کشیدہ اسم سے صفت کا لفظ بنائیے)

[۳]

(۳) ”دوست وہ جو ہماری خامیوں اور غلطیوں کی اصلاح کرے۔“

اس بارے میں اپنی ذاتی رائے تحریر کیجئے۔

سوال نمبر ۲ (الف): درج ذیل غزل کا بغور مطالعہ کر کے دی ہوئی سرگرمیاں ہدایت کے مطابق مکمل کیجیے۔ (۴)

[۲]

قافیہ

ردیف

مطلع

مقطع

مکان اور بھی لامکاں اور بھی ہیں
مسلسل جہاں در جہاں اور بھی ہیں
مہ وانجم و اکشاش اور بھی ہیں
نفس صورت آسپاں اور بھی ہیں
درائے نگاہ وزباں اور بھی ہیں
ابھی اس میں چنگاریاں اور بھی ہیں

مقامات ارباب جاں اور بھی ہیں
مکمل نہیں ہے جنون تجسس
یہیں تک نہیں عشق کی سیر گا ہیں
نفس تو رکھ مہمتن ہونہ بلبل
بہت دل کے حالات کہنے کے قابل
صبا خاک دل سے بچا اپنا دامن

انہیں جب ت ہے اعتبار و محبت

وہ مجھ سے جگر بدگماں اور بھی ہیں

[۲]

[۲]

۲۔ شاعر نے صبا کو جو مشورہ دیا ہے اسے لکھیے۔

۳۔ درج ذیل شعر کی استحضانی وضاحت کیجیے۔

مقامات ارباب جاں اور بھی ہیں

مکان اور بھی لامکاں اور بھی ہیں

(ب): درج ذیل درسی نظم (ربائی) کا بغور مطالعہ کر کے دی ہوئی سرگرمیاں ہدایت کے مطابق مکمل کیجیے۔ (۴)

کیا سوچ کے اس دار فنا میں آئے

آفت میں پھنسے، دام بلا میں آئے

اس طرح عدم سے آئے دنیا میں انیس

جیسے کوئی کارواں سرا میں آئے

(۱) شجری خاک کہ مکمل کیجیے۔

[۲]

تافیہ (ایک)

شاعر

[۲]

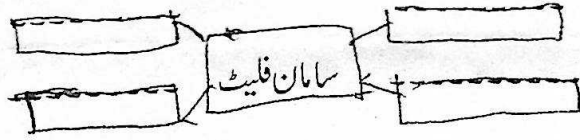
(۲) درج بالا نظم (ربائی) کے مرکزی خیال کی وضاحت کیجیے۔

حصہ سوم: اضافی مطالعہ کل نمبرات: (۰۶)

سوال نمبر ۳۔ (الف) درج ذیل اقتباس کا بغور مطالعہ کر کے دی ہوئی سرگرمیاں ہدایت کے مطابق مکمل کیجیے۔

[۲]

(۱) خاکہ مکمل کیجیے۔

اوڈلفی چیمبر کی چوبی سیڑھیوں پر چڑھتے ہوئے مجھے گھبراہٹ سی ہو رہی تھی، جیسی کبھی امتحان کے ہال میں داخل ہونے سے پہلے ہوا کرتی تھی۔ مجھے ویسے ہی نئے آدمیوں سے ملتے گھبراہٹ ہوا کرتی تھی لیکن یہاں تو وہ نیا آدمی منٹو تھا جس سے پہلی بار ملنے جا رہی تھی۔ میری گھبراہٹ وحشت کی حدوں کو چھونے لگی۔ میں نے شاہد سے کہا چلو واپس چلیں، شاید منٹو گھر پر نہ ہو۔ مگر شاہد نے میری امیدوں پر پانی پھیر دیا۔ وہ شام کو گھر ہی پر رہتا ہے۔ یہ لیجیے مرے پر سو درے۔ مگر میں نے جی کڑا کر لیا۔ ایسا بھی سوچا۔ مجھے کھا تو نہیں جائے گا! ہونے دو جو اس کی زبان کی نوک پر ڈنک ہے۔ میں بلبلاہ تو ہوں نہیں جو پھونک ماری تو بیٹھ جاؤں گی۔ چرچراتی گرد آلود سیڑھیاں طے کر کے ہم منزل پر پہنچے۔ فلیٹ کا دروازہ نیم وا تھا۔ ڈرائنگ روم نما کمرے میں ایک کونے میں صوفہ سیٹ تھا۔ دوسری طرف ایک بڑا سا سفید اور صاف پلنگ پڑا تھا۔ کھڑکی سے ٹلی ہوئی ایک لدی پھندی بڑی میز کے سامنے ایک بڑی سی کرسی میں ایک باریک مکوڑے کی شکل کا انسان اکڑوں بیٹھا ہوا تھا۔

[۳]

(۲) عصمت چغتائی کی منٹو سے پہلی ملاقات کی گھبراہٹ پر اظہار خیال کیجیے۔

حصہ چہارم: قواعد کل نمبرات: (۱۰)

سوال نمبر ۳ (الف): ہدایات کے مطابق سرگرمیاں مکمل کیجیے۔

(۱) محاوروں کو جملوں میں استعمال کیجیے۔ (کوئی دو)

[۴]

(۱) نیچا دکھانا (۲) اوس پڑنا (۳) پانی پانی ہونا

[۵]

(۲) درج ذیل اشعار میں استعمال کی گئی صنعتوں کے نام لکھیے۔

(۱) کڑاپن آگے مردان خدا کے چل نہیں سکتا

کفِ داؤد میں یکساں ہے عالم موم و آہن کا

(۲) ادب تا چند، اے دست ہوس، قاتل کے دامن کا

سنجھل سکتا نہیں اب دوش سے بوجھ اپنی گردن کا

(۳) ذیل میں سے کسی ایک شعر کی تقطیع کیجیے۔

[۷]

(۱) عرب جس کا چرچا ہے یہ کچھ، وہ کیا تھا جہاں سے الگ اک جزیرہ نما تھا

(۲) گدا دست اہل کرم دیکھتے ہیں ہم اپنا ہی دم اور قدم دیکھتے ہیں

حصہ پنجم: اطلاقی تحریری مہارت - کل نمبرات: (۱۰)

سوال نمبر ۵ (الف) آپ کے جو نیر کالج میں منعقد جشن یوم آزادی کی روداد لکھیے۔

[۵]

(ب) فرض کیجیے کہ آپ کو ایک سبزی فروش سے انٹرویو لینا ہے۔

[۵]

اس کے لیے کم از کم دس سوالات درج ذیل نکات کی بنیاد پر ترتیب دینا ہے۔

(۱) آبا و اجداد اور تعلیم (۲) پیشے کا انتخاب اور آمدنی (۳) گاہکوں کا رویہ (۴) پیغام

कृतीपत्रिका

विषय : मराठी
इयत्ता : बारावी

सहामाही परीक्षेसाठी

वेळ : २ तास

गुण : ५०

विभाग- गद्य

कृती १अ) खालील उतान्याच्या आधारेसूचनेनुसार कृती करा.

(८)

१) चौकटी पूर्ण करा.

(२)

१. प्रवासातील शेवटच्या १.-----

टप्प्यात २.-----

२. किती गाड्या होत्या -----

आपली ड्युटी ची चौकट -----

प्रवासातील शेवटच्या टप्प्यात कारगिल आणि भग्न ट्रासला जायला निघालो. तेव्हा कारगिलमध्ये शिरताना लागणाऱ्या एका फुलावर एक सैनिक तैनात होता. आमच्या चार गाड्यांची तपासणी चालू असतानाच मी त्याच्याशी गप्पा मारत होते. "कल आपको इसी रास्ते से वापस जाना है!" असं तो म्हणाला. बढिया, "कल फिर मिलेंगे!" "नहीं, कल मैं नहीं रहूंगा! मेरा बडी होगा, मतलब मेरा साथी! लेकिन आपको कारगिल में किसी भी चीज की जरूरत पड़े, तो यहा जरूर आना!"

आम्ही योजल्याप्रमाणे कार्यक्रम आटोपून दुसऱ्या दिवशी संध्याकाळी त्या फुलावर आलो, तर तोच वच्चा उभा होता. "अरे तू परत आलास?" ह्या माझ्या प्रश्नावर तो हसून म्हणाला, "मैं गया ही कहा था? मेरा बडी वीमार है, इसलिये मैं कल से यही हू!" जवळजवळ छत्तीस तास तो मुलगा तिथे उभा होता.

"अरे, तुझा बडी आज पण नाही आला तर?" माझ्या दहा ते पाच या ड्युटीच्या चौकटीत हे छत्तीस तास उभे राहणं बसतच नव्हतं. तो हसून म्हणाला, "मंडम, कोई बात नहीं! वो ठीक होने तक मैं यहा खडा रहूंगा _ चाहे और दो दिन भी क्यू ना लगे!" हे इतक्या सहजतेने तू कसं बोलतोस?" या माझ्या प्रश्नावर तो डोक्याला हात लावून म्हणाला, "सब कुछ आसान है, मंडमजी! सिर्फ दिमाग में डाल देना है! प्रश्न पडायच्या आतच उत्तर तयार असलेला हा वीस _ एकवीस वर्षांचा मुलगा!"

३) कारगिल मधील फुलावर पहास करणाऱ्या-याना सैनिकाच्या, 'सिर्फ दिमाग में डालना है'. या उदगारातील आशय तुमच्या जीवनात कसा अमलात आणला ते लिहा.

किंवा

४) सैनिकी जीवन आणि सामान्य नागरिकं जे जीवन यांची तुला तुमच्या शब्दात करा.

क) खालील उतान्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा. ४

१) लेखिका यांची ऋणी आहे ----- (२)

२) लेखिकेला दैनिकासाठी करावयास सांगतालेले लेखन -----.

मला अनेक विद्यार्थ्यांची आणि त्यांच्या पालकांची पत्रं येतात. माझ्या पुस्तकांचा त्यांना आयुष्यात कसा उपयोग झाला, याविषयी ते लिहितात. मला आज इथं त्या सर्वांचे आभार मानायचे आहेत. त्याचप्रमाणे ज्या ज्या व्यक्तींनी मला निरनिराळे पदर उलगडून दाखवले, आणि माझा घडा ज्ञानानं व अनुभव ३/४ त्या सर्वांचेच मला आभार मानायचे आहेत. अनेक तरुण-तरुणींनी आलेले कटू अनुभव वाजूला सारून पुन्हा नव्यानं, जोशानं आणि जोमानं आयुष्य जगण्यास सुरुवात केली. अशा तरुण-तरुणींकडूनही मला खूप कऱ्ही शिकायला मिळालं. त्यांचीही मी ऋणी आहे.

काही लोकांना माझे लेखन कपोलकल्पित वाटतं. पण खरं सांगायचं, तर माझं आयुष्य अशा कल्पिताप्रमाणे भासणाऱ्या घटनांनी भरलेलं आहे.

पंधरा वर्षापूर्वी प्रसिद्ध पत्रकार टी. जे. एस. जॉर्ज यांनी मला न्यू इंडियन एक्सप्रेस या दैनिकासाठी स्तंभलेखन करण्याची विनंती केली. आठवड्यातून एक लेख लिहावा लागणार होता. मी सुरुवातीला थोडी साशंक होते, कारण माझे स्वतःचं शालेय शिक्षण दहाव्या इयत्तेपर्यंत कन्नड माध्यमातून झालेलं आहे. त्यामुळे इंग्रजीपेक्षा कन्नड भाषेतून लेखन करणं मला सहज जमतं. परंतु जॉर्ज मला म्हणाले, "भाषा हे केवळ एक साधन आहे. पण त्या भाषेच्या आतमध्ये कथा गुंफणारी एक व्यक्ती असते. ती व्यक्तीच जास्त महत्त्वाची असते. तुम्ही एक कथाकथनकार आहात. त्यामुळे तुम्ही फक्त तुमची गोष्ट सांगायला सुरुवात करा: भाषा त्यावरोवर

आपोआप वळणावर येईल." अशा रीतीने माझ्या इंग्रजी लेखनाचा प्रवास सुरू झाला. मी आजवर इंग्रजीमध्ये जे काही लेखन केलं, त्याचं संपूर्ण श्रेय जॉर्ज यांना आहे. माझ्या पहिल्या पुस्तकाचं शीर्षक त्यांनीच सुचवलं, 'वाइज अँड अदरवाइज त्यासाठी प्रस्तावना'द्वारे त्यांनीच लिहिली.

२) लेखिकेला लेखन करण्यासाठी साशंक असण्याची कारणे -----

(२)

विभाग-२ पद्य

कृती २. (अ) खालील कवितेच्या आधारे सूत्रनेनुसार कृती करा :

(८)

(१) कवितेतील स्त्री करत असलेली विविध कामे -

(२)

(य)

(२)

(२) खालील अर्थाच्या ओळी कवितेतून शोधून लिहा -

(२)

(य) गोंदणाच्या हिरव्या नक्षीप्रमाणे शेत पिकाने सजवते.

(१)

(२) स्वतःचा जीवच जणू कांद्याच्या रोपाच्या रूपात लावते.

(१)

सरी-वाफ्यात, कांदं लावते
 बाई लावते
 नाही कांदं ग, जीव लावते
 बाई लावते
 काळ्या आईला, हिरवं गोंदते
 बाई गोंदते
 रोज भातीत, मी ग नांदते
 बाई नांदते
 फुलं सोन्याची, झेंडू तोडते
 बाई तोडते
 नाही फुलं ग, देह तोडते
 बाई तोडते
 घरादाराला, तोरण बांधते
 बाई बांधते
 रोज भातीत, मी ग नांदते
 बाई नांदते

ऊस लावते, बेणं दावते
 बाई दावते
 नाही बेणं ग, मन दावते
 बाई दावते
 कांड्या-कांड्यांनी, संसार सांधते
 बाई सांधते
 रोज भातीत, मी ग नांदते
 बाई नांदते
 उन्हातान्हात, रोज मरते
 बाई मरते
 हिरवी होऊन, मागं उरते
 बाई उरते
 खोल विहिरीचं, पाणी शेंदते
 बाई शेंदते
 रोज भातीत, मी ग नांदते
 बाई नांदते

(३) अधिव्यक्ती :

कुटुंबाच्या उदरनिर्वाहाकरिता कष्टकरी शेतकरी स्त्रीचे योगदान स्पष्ट करा.

(५)

(इ) खालीलपैकी कोणतीही एक कृती सोडवा :

काव्य सौंदर्य :

कोणत्या काळीं कळेना मी जगाया लागलों
 अन् कुठे आयुष्य गेलें कापुनी माझा गळ !
 सांगती 'तात्पर्य' माझे सारख्या खोट्या दिशा :
 "चालणारा पांगळ अन् पाहणारा अंधळ !"
 माणसांच्या मध्यरात्रीं हिंडणारा सूर्य मी :
 माझ्यासाठी न माझा पेटण्याचा सोहळ !

वरील ओळींतील भावसौंदर्य स्पष्ट करा.

(५)

विभाग ३ - साहित्यप्रकार : कथा

कृती ३. खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा :

(४)

(अ) (१) एका वाक्यात उत्तरे लिहा :

(य) कथा उत्कर्षबिंदूपर्यंत पोहोचण्या मागील कारण लिहा. (१)

(र) कथेतील भाषादोजनेचे घटक लिहा. (१)

कथेत चांगल्या-वाईटाचा संघर्ष असतो. त्यातूनच नाट्यमयता निर्माण होते. या संघर्षातूनच कथा उत्कर्षबिंदूपर्यंत पोहोचते. कथेत प्रत्येक वेळी संघर्ष किंवा नाट्य हे वाईट घटनांचेच असते असे नाही, तर आनंद आणि सुखात्मिक घटनांतूनही नाट्यमयता निर्माण होते. कथेच्या शेवटी कथेतील अनुभवांचा, घटनांचा उत्कर्षबिंदू नाट्यपूर्णरीतीने साधता येतो; पण तरीही कथानकाच्या ओघात स्वाभाविकपणे झालेला शेवट वाचकाला आकर्षित करतो.

कथेतील संवाद हे चॅटपटीत, आकर्षक, वाचकाच्या भावविश्वाला स्पर्श करणारे आणि कथानकाला प्रवाही ठेवणारे असतात. पात्रांच्या स्वभावधर्मानुसार व परिस्थितीजन्य घटनांनुसार संवाद लिहिले जातात. या संवादात लय व आंतरिक संगती महत्त्वाची असते. संवादातून रसनिर्मिती आणि रसपरिपोष होत असतो. अर्थपूर्ण संवाद कथेला वेगळी उंची प्राप्त करून देतात.

कथानक भाषेच्या मदतीने साकार होत असते. कथेतील पात्रांच्या स्वभाव वैशिष्ट्यांनुसार व कथेतील वातावरणानुसार भाषेची योजना केली जाते. कथाकार, त्याचा दृष्टिकोन, त्याची अनुभव घेण्याची पद्धत यांनुसार कथेचे भाषारूप आणि शैलीविशेष निश्चित होत जातात. कथा लिहिताना साधारणतः प्रमाण भाषा आणि बोली भाषा यांची सरमिसळ केली जाते. तसेच कथा पूर्णपणे बोलीभाषेतही लिहिली जाते.

(२) कथेतील संवादाची वैशिष्ट्ये लिहा.

(२)

व्याकरण घटक व वाक्यप्रचार.

कृती ५. (अ) सूचनेनुसार कृती करा :

(१०)

(१) (च) योग्य पर्याय निवडा :

(१)

किती आतून हसतात ती !

वरील विधानाचे योग्य विधानार्थी वाक्य ओळखून लिहा :

- (१) ती आतून हसतात.
- (२) ती फार हसतात आतून.
- (३) ती आतून हसत राहतात.
- (४) ती खूप आतून हसतात.

(२) सूचनेप्रमाणे सोडवा :

(१)

पुढचे सगळे मार्ग बंदच होते.

(नकारार्थी वाक्य करा.)

(२) (च) योग्य पर्याय निवडा :

(१)

'पावलोपावलो' या सामासिक शब्दातील समास ओळखून लिहा.

- (१) अत्र्ययोभाव समास
- (२) बहुब्रीही समास
- (३) द्वंद्व समास
- (४) तत्पुरुष समास

(२) 'चोरभय' या सामासिक शब्दातील समासाचे नाव लिहा.

(१)

(३) (य) योग्य पर्याय निवडा :

(१)

श्रीधर पंतानी बैलांना बांधले.

या वाक्यातील प्रयोग ओळखा :

- (१) कर्तरी प्रयोग
- (२) कर्मणी प्रयोग
- (३) भावे प्रयोग
- (४) यापैकी नाही

(२) योग्य पर्याय निवडा :

(१)

कर्मणी प्रयोगाचे वाक्य ओळखून लिहा.

(१) केशवने सदरा खरेदी केला.

(२) स्वाती चित्र रंगवते.

(३) त्यांनी शेळ्यांना बांधले.

(४) यापैकी नाही.

(४) (य) योग्य पर्याय निवडा :

(१)

दमडिचं तेल आणलं, सासूबाईचं न्हाणं झालं
मामंजींची दाढी झाली, भावोजीची शेंडी झाली
उरलं तेल झाकून ठेवलं, लांडोरीचा पाय लागला
वेशीपर्यंत ओधळ गेला, त्यात उंट पोहून गेला.
वरील काव्यपंक्तीतील अलंकार ओळखून लिहा.

(१) अनन्वय

(२) अर्थांतरन्यास

(३) अपन्हृती

(४) अतिशयोक्ती

(२) उपमान ओळखा :

(१)

कणासारखा दानशूर कर्णच.

वरील वाक्यातील उपमान ओळखा.

(५) (य) 'आभाळाकडे डोळे लावणे' या वाक्यचाराचा अर्थ खालील
पर्यायांतून ओळखून लिहा :

(१)

(१) ढगाकडे पाहणे.

(२) पावसाची वाट पाहणे.

(३) आकाश न्याहाळणे.

(४) आभाळ पाहणे.

(२) 'आभाळाकडे डोळे लावणे' या वाक्यचाराचा वाक्यात उपयोग
करा.

(१)

(आ) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सुमारे २०० ते २५० शब्दांत
निबंध लिहा :

(१०)

- (१) मी अनुभवलेला निसर्ग
- (२) माझा आवडता खेळ
- (३) घंटागाडीवरील कर्मचाऱ्याचे मनोगत
- (४) मी शिक्षक झालो तर
- (५) युग तंत्रज्ञानाचे

